

Wilma Lohikari ja Jenna Valkokallio

Seksuaalinen häirintä ja sen ennaltaehkäisy oppilaitoksessa

Opettajan näkökulma

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Terveystyöntekijä (AMK)

Hoitotyön koulutusohjelma

Opinnäytetyö

13.11.2017

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Wilma Lohikari, Jenna Valkokallio Seksuaalinen häirintä ja sen ennaltaehkäisy ammatillisessa oppilaitoksessa – Opettajan näkökulma 30 sivua + 3 liitettä 13.11.2017
Tutkinto	Terveystenhoitaja (AMK)
Koulutusohjelma	Hoitotyön koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Terveystenhoitotyö
Ohjaaja(t)	Lehtori Asta Lassila
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ammatillisen oppilaitoksen opettajan näkemyksiä ja kokemuksia oppilaitoksessa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä sekä sen ennaltaehkäisystä. Tavoitteena oli tuottaa tietoa Metropolia Ammattikorkeakoulun seksuaalisen häirinnän ”Meidän koulussa voidaan hyvin” -täydennyskoulutukseen, joka on suunnattu ammatillisen koulutuksen opettajille. Opinnäytetyö on osa laajempaa kokonaisuutta ”Koulu ja opiskeluterveydenhuolto; Terveystenhoitajan työmenetelmät ja yhteisöllinen terveyden edistäminen”.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tapaustutkimuksena ja aineisto kerättiin teemahaastattelun avulla. Haastatteluun osallistui ammatillisen oppilaitoksen opettaja, joka kuvaili omassa oppilaitoksessaan tapahtuvaa seksuaalista häirintää ja sen ennaltaehkäisyä. Haastateltavalla opettajalla on monen vuoden työkokemus ammatillisista oppilaitoksista ja hänellä on esimerkiksi myös kokemusta lukiossa työskentelystä. Haastattelun analysoinnissa käytettiin induktiivista sisällönanalyysiä. Aineistosta nousi sisällönanalyysissä kolme tutkimuskysymyksiin vastaavaa pääluokkaa: ”Seksuaalinen häirintä oppilaitoksessa”, ”Opettajien keinot seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä” ja ”Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn parantaminen oppilaitoksessa”.</p> <p>Tuloksista nousi esille, että seksuaalinen häirintä on yleinen ongelma ammatillisessa oppilaitoksessa ja opettajilla ei ole tarpeeksi keinoja ennaltaehkäistä sitä. Seksuaalinen häirintä kohdistuu sekä opiskelijoihin että opettajiin ja häirintää tapahtuu enemmän opettajalta opiskelijalle kuin opiskelijalta toiselle opiskelijalle. Se voi olla myös tahatonta ja tavaksi muodostunutta. Tuloksista käy ilmi, että tasa-arvosuunnitelma on ainoa käytetty ennaltaehkäisyn keino, mutta tuloksista nousee esille myös monia ideoita seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn parantamiseksi oppilaitoksessa.</p>	
Avainsanat	seksuaalinen häirintä, ammatillinen oppilaitos, ennaltaehkäisy, tapaustutkimus, teemahaastattelu

Author(s) Title Number of Pages Date	Wilma Lohikari and Jenna Valkokallio Sexual Harassment and Its Prevention in Schools – Teachers Perspective 30 pages + 3 appendices 13 Nov 2017
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Nursing and Health Care
Specialisation option	Public Health Nursing
Instructor(s)	Senior Lecturer Asta Lassila
<p>The purpose of this thesis was to collect information about vocational school teacher's experiences and opinions about sexual harassment and its prevention in vocational school. The aim of this thesis was to produce data for in-service training named "Meidän koulussa voidaan hyvin" which is organized by Metropolia University of Applied Sciences. The in-service training is for teachers who are working in vocational schools. This thesis is part of larger entirety "School and student health care: Public health nurse's work methods and communal health promotion".</p> <p>This study was carried out as qualitative case study. The data collection method was theme interview and the data were collected from one vocational school teacher. The teacher shared her opinions and experiences about sexual harassment and its prevention in the vocational school where she works in. The teacher has many years' experience working as a teacher and besides vocational school she also has experience of working as a upper secondary school teacher. The data were analyzed using inductive content analysis. Three main categories were formed which answer to research questions. The main categories are as follows: Teacher's experiences about sexual harassment in school, Teachers' methods to prevent sexual harassment and Improving the prevention of sexual harassment in school.</p> <p>The results suggest that sexual harassment is common problem in vocational school and teachers do not have enough methods to prevent it. Both teachers and students encounter sexual harassment and it is more common that teacher harasses student than student harasses another student. Sexual harassment may also be accidental or a subconscious habit. The results also suggest that equality programme is only used method to prevent sexual harassment. The results show however that there are many ideas how to improve prevention of sexual harassment.</p>	
Keywords	sexual harassment, vocational school, prevention, case study theme interview

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	2
3	Opinnäytetyön teoreettinen tausta	2
3.1	Seksuaalinen häirintä	2
3.2	Tutkimustuloksia seksuaalisesta häirinnästä	4
3.3	Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy	7
3.4	Opettajan rooli ja oppilaitos	8
4	Opinnäytetyön toteutus	10
4.1	Menetelmän kuvaus	10
4.2	Aineiston hankinta	11
4.3	Aineiston analyysi	13
5	Tulokset	15
5.1	Seksuaalinen häirintä oppilaitoksessa	16
5.1.1	Seksuaalisen häirinnän ilmenemismuodot	16
5.1.2	Seksuaalisen häirinnän kohde	17
5.1.3	Seksuaalinen häiritsijä	17
5.1.4	Seksuaalisen häirinnän ympäristö	18
5.1.5	Seksuaalisen häirinnän yleisyys	18
5.2	Opettajien keinot seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä	19
5.3	Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn parantaminen oppilaitoksessa	19
5.3.1	Koulutus	20
5.3.2	Keskustelu	20
5.3.3	Opiskelijoiden osallistaminen	21
5.3.4	Seksuaalisen häirinnän tuominen näkyvämmäksi	22
6	Pohdinta	22
6.1	Johtopäätökset	23
6.2	Tulosten hyödynnettävyys	25
6.3	Luotettavuus	26
6.4	Eettisyys	28
	Lähteet	31

Liitteet

Liite 1. Tutkimuslupahakemus

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Kyselylomake

Liite 4. Sisällönanalyysitaulukko

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön aiheena on seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy ammatillisessa oppilaitoksessa opettajan näkökulmasta ja sen tavoitteena on tuottaa tietoa Metropolia Ammattikorkeakoulun järjestämään ”Meidän koulussa voidaan hyvin” -täydennyskoulutukseen, joka on suunnattu ammatillisen koulutuksen opettajille. Koulutuksen tavoitteena on kehittää ammatillisten oppilaitosten opettajien seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn toimintatapoja.

Tässä opinnäytetyössä käsittelemme aluksi seksuaalista häirintää sekä sen ennaltaehkäisyä, opettajan roolia ja oppilaitosta ympäristönä teoriassa. Esittelemme myös teoriaosuudessa aiemmin tehtyjä tutkimustuloksia aiheesta. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta määrittelee seksuaalisen häirinnän sanalliseksi, sanattomaksi tai fyysiseksi käytökseksi, joka on luonteeltaan seksuaalista sekä ei-toivottua ja sillä loukataan ihmisen fyysistä tai henkistä koskemattomuutta (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986 § 7). Puhuessamme seksuaalisesta häirinnästä tässä työssä tarkoitamme kyseistä lain määritelmää.

Opinnäytetyön aineiston keräsimme haastatteleamalla ammatillisen oppilaitoksen opettajaa, joka toi esille omia näkemyksiä ja kokemuksia ammatillisessa oppilaitoksessa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä. Tulokset olemme jakaneet pääluokkiin tutkimuskysymysten mukaisesti: opettajan kokemuksiin ja näkemyksiin oppilaitoksessa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä, opettajien keinoihin ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää ja keinoihin parantaa seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyä oppilaitoksessa.

Seksuaalinen häirintä on ajankohtainen aihe. Se on vuoden 2017 aikoina noussut mediassa ja sosiaalisessa mediassa tärkeäksi keskustelun aiheeksi. Sosiaalisessa mediassa on levinnyt ”Me too” -kampanja, jonka tarkoituksena on tuoda esille seksuaalisen häirinnän yleisyyttä. Myös uutisia kouluissa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä on tullut esille tämän opinnäytetyön työstämisen aikana. Vuoden 2015 Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämän kouluterveyskyselyn tuloksista ilmenee, että ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista 13 % on kokenut julkisessa tilassa seksuaalista häirintää (THL:n kouluterveyskyselyn tulokset 2015). Sosiaali- ja terveysministeriö vuoden 2012 tasa-arvo-barometriin vastanneista 15-34-vuotiaista naisista 48 % ja miehistä 21 % ovat kokeneet seksuaalista häirintää (Kiiänmaa 2012: 3, 64-66).

2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on teemahaastattelun avulla selvittää ammatillisessa oppilaitoksessa tapahtuvaa seksuaalista häirintää ja sen ennaltaehkäisyä opettajan näkökulmasta. Tavoitteena on tuottaa tietoa Metropolia Ammattikorkeakoulun seksuaalisen häirinnän ”Meidän koulussa voidaan hyvin” -täydennyskoulutukseen, joka on suunnattu ammatillisen koulutuksen opettajille. Metropolian täydennyskoulutuksen tavoitteena on kehittää ammatillisten oppilaitosten opettajien seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn toimintatapoja oppilaitoksessa.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Mitä näkemyksiä ja kokemuksia opettajalla on oppilaitoksessa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä?
2. Minkälaisia keinoja opettajilla on ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää?
3. Miten seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyä voitaisiin parantaa oppilaitoksissa?

3 Opinnäytetyön teoreettinen tausta

3.1 Seksuaalinen häirintä

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta määrittelee seksuaalisen häirinnän sanalliseksi, sanattomaksi tai fyysiseksi käytökseksi, joka on luonteeltaan seksuaalista ja ei-toivottua. Tällä käytöksellä, jolla luodaan erityisesti ahdistava, halventava, nöyryyttävä, uhkaava ja vihamielinen ilmapiiri, loukataan ihmisen fyysistä tai henkistä koskemattomuutta. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986 § 7.)

Käsitteitä seksuaalinen häirintä ja sukupuolinen häirintä on useasti käytetty tarkoittaen samaa asiaa. Ero näiden kahden käsitteen välillä on se, että seksuaalinen häirintä ei niinkään liity henkilön sukupuoleen vaan henkilön seksuaalisiin ominaisuuksiin. Sukupuolista häirintää voidaan käyttää myös laajana yläkäsitteenä, joka sisältää muun muassa seksuaalisen häirinnän. Laissa sukupuoleen perustuva häirintä määritellään ei-toi-

votuksi käytökseksi, joka liittyy henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun. (Aaltonen 2009:33; Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986 § 7; Vilkkä 2011: 34-35.)

Arkipuheessa saatetaan käyttää sekaisin käsitteitä seksuaalinen häirintä, seksuaalinen ahdistelu, seksuaalinen kaltoinkohtelu, ei-toivottu seksuaalinen käyttäytyminen sekä seksuaalinen hyväksikäyttö. Seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen häirinnän eron voi määritellä niin, että seksuaalisuus ja seksi ovat häirinnän keinoja, eikä käytöksen päämääriä, toisin kuin seksuaalisessa hyväksikäytössä. (Vilkkä 2011: 35-36.)

Kiusaaminen voidaan määritellä eri tavoin. Tutkimuksissa se määritellään usein pitkäaikaisena ja toistuvana fyysisenä, henkisenä tai sosiaalisena väkivaltana, joka kohdistuu yhteen kiusattuun. Se on myös tarkoituksellista toimintaa ja usein kyse on kiusaajan vallan tavoittelusta. Kiusaamisen määrittelemisen voi olla hankalaa, mutta esimerkiksi kouluissa se on tärkeää kiusaamisen varhaisen puuttumisen kannalta. Seksuaalinen häirintä voi liittyä kiusaamiseen. Kun seksuaalinen häirintä on liitettyä kiusaamiseen, se aiheuttaa henkistä väkivaltaa kiusatun seksuaalisuudelle. Kiusaamisen ja seksuaalisen häirinnän yksi erottamistapa voi olla se, että kiusaaja aiheuttaa tahallaan vahinkoa ja häiritsijä voi luoda tahallisesti tai tahattomasti vaikuttaa ilmapiiriin negatiivisesti. (Hamarus 2008: 12-15; Meyer 2009: 1; Vilkkä 2011: 46.)

Kouluissa ei usein puututa seksuaalisen häirinnän tapaiseen kiusaamiseen, koska sen saatetaan ajatella olevan osa nuorten normaalia elämää ja harmitonta sanankäyttöä. Aaltosen väitöskirjan mukaan nuoret käyttävät termejä kiusaaminen, ahdistelu, häirintä ja kiusoittelu sekaisin, kun he kertovat koulussa tapahtuvista konflikteista. Häirinnän ja kiusaamisen tarkka määrittely voi olla hankalaa ja nuoret käyttävätkin termiä kiusaaminen enemmän kuin häirintä, mikä voi johtua siitä, että se on heille tutumpi käsite. (Aaltonen 2009: 245-246; Vilkkä 2011: 49.)

Seksuaalinen häirintä ei ole vain sanoja. Se on teko, jossa yhdistyvät käyttäytyminen, eleet, ilmeet ja viesti. Käytöksen antama viesti on seksistinen ja se voi olla esimerkiksi nöyryyttävä tai loukkaavaa. Sanalliseen seksuaaliseen häirintään voi liittyä kommentointia toisen seksuaalikäyttäytymisestä, seksuaalisista mieltymyksistä sekä sukupuolisuhteista. Seksuaalista häirintää ovat esimerkiksi seksuaalisesti värittyneet sukupuoliset vihjailut, härskit puheet, vartaloa ja pukeutumista koskevat huomautukset, kaksimieliset vitsit, kysymykset yksityiselämästä sekä fyysinen koskettelu. Seksuaalista häirintää voi

tapahtua myös kirjeiden, tekstiviestien, puheluiden tai sähköpostien kautta. (Aaltonen 2009:33; Vilkkä 2011: 35,44-45.)

Seksuaalista häirintää voidaan verrata suoraan väkivaltaan, sillä seksuaalinen häirintä kohdistuu henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Seksuaalisen häirinnän toistuminen voi olla yksilölle sietämätöntä. Vaikka kokemus siitä olisi jo osa menneisyyttä, voi se vaikuttaa ihmisen nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. (Vilkkä 2011: 100)

Koulussa seksuaalinen häirintä voi olla yhteydessä kiusaamiseen ja sillä taas on haa-voittava vaikutus lapselle tai nuorelle. Tällä voi olla vaikutuksensa pitkälle aikuisuuteen asti. Häirintä voi vaikuttaa koulunkäyntiin ja jatkokoulutusmahdollisuuksiin ja se voi vai- kuttaa myös lapsen/nuoren omaan seksuaalikehitykseen. Yhdysvalloissa toteutetussa tut- kimuksessa, johon osallistui lukion ja yläkoulun opiskelijoita sekä oppilaita, selvitettiin seksuaalisen häirinnän ja kiusaamisen vaikutuksia. Tulosten mukaan seksuaalinen häi- rintä vaikutti esimerkiksi koulun sitoutumiseen, opiskelijoiden/oppilaiden vieraantumi- seen opettajista ja epäsuotuisasti akateemisiin saavutuksiin. (Fineran – Gruber 2016: 112; Vilkkä 2011: 100-101)

Työpaikalla seksuaalinen häirintä voi vaikuttaa työpaikan vaihtamiseen tai koko alan vaihtamiseen. Häirintä voi vaikuttaa ihmisen itsetuntoon, hyvinvointiin ja jaksamiseen, jotka voivat vaikuttaa sairastumiseen. Vaarana on työyhteisöstä syrjäytyminen. Työpai- kalla tapahtuva seksuaalinen häirintä on aina yhteisöasia. Seksuaalinen häirintä voi vai- kuttaa koko työpaikan ilmapiiriin ja samalla työhyvinvointiin. (Vilkkä 2011: 129.)

3.2 Tutkimustuloksia seksuaalisesta häirinnästä

Vuoden 2015 Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen teettämän kouluterveyskyselyn tulok- sissa ammatillisen oppilaitoksen ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoista (22%) on kokenut seksuaalista häirintää eniten puhelimesta tai netissä. Kyselyyn oli vastannut 31 236 ammatillisen oppilaitoksen opiskelijaa ja heistä 13 981 oli tyttöjä ja 17 255 poikia. Julkisessa tilassa seksuaalista häirintää on kokenut 13 % vastaajista. Kyselystä myös ilmenee, että 14% on kokenut seksuaalista väkivaltaa. Tuloksien mukaan tytöt ovat ko- keneet poikia enemmän seksuaalista häirintää. Tytöistä 37 % on kokenut puhelimesta tai netissä seksuaalista häirintää ja 21 % on kokenut sitä julkisessa tilassa. Pojilla sek- suaalisesta häirinnästä puhelimesta tai netissä on kokemuksia 9 prosentilla sekä julki- sessa tilassa 6 prosentilla. (THL:n kouluterveyskyselyn tulokset 2015.)

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisee 3-4 vuoden välein tasa-arvobarometrin, jolla mitataan muun muassa kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä. Viimeisin tasa-arvobarometri on vuodelta 2012 ja sen vastauksien määrä on 1587. Siinä seksuaalisen häirinnän kokemuksia on selvitetty kysymällä kokemuksia siitä kahden edellisen vuoden ajalta. Kysymykset olivat rajattu seksuaalisen häirinnän kokemuksiin ainoastaan vastakkaiselta sukupuolelta. Barometrin mukaan naiset kokevat seksuaalista häirintää useammin kuin miehet. Erityisesti 15-34-vuotiaat naiset ovat kokeneet seksuaalista häirintää. 15-34-vuotiaista naisista 48 % ja miehistä 21 % olivat kokeneet seksuaalista häirintää vastakkaisen sukupuolen osalta. (Kiianmaa 2012: 3, 64-66)

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa vuoden 2012 Tasa-arvobarometrissa on selvitetty kokemuksia seksuaalisen häirinnän eri ilmenemismuodoista. Siinä on selvitetty kokemuksia kaksimielisistä vitseistä, asiattomista huomautuksista, fyysisestä lähentelestä, seksin ehdottamisesta ja itsensä paljastelusta sekä seuraamisesta. Tulosten mukaan naiset (25 %) olivat kokeneet näistä eniten kaksimielisiä vitsejä. Muuten naisten kokemukset jakaantuivat seuraavasti: asiattomia huomautuksia 20 %, fyysistä lähentelyä 15 %, seksin ehdotuksia 10 % ja itsensä paljastelua sekä seuraamista 5 %. Miehillä tulokset jakaantuivat tasaisemmin. Eniten miehet olivat kokeneet seksin ehdotuksia (8 %). Miehistä 7 % oli kokenut asiattomia huomautuksia ja/tai fyysistä lähentelyä, 6 % oli kokenut kaksimielisiä vitsejä ja 3 % itsensä paljastelua sekä seuraamista. (Kiianmaa 2012: 67.)

Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin vuoden 2016 "Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset" -kyselytutkimuksessa on päivitetty seksuaalisen häirinnän osalta uudella kysymyksellä verrattuna kyseisen tutkimuksen aikaisempien vuosien kyselylomakkeeseen. Kysely on suunnattu 15-16-vuotiaille nuorille ja siihen osallistui 6061 nuorta. Vastauksista ilmeni, että viimeisimmän vuoden aikana nuorista 8 % oli ollut toisen nuoren aiheuttaman seksuaalisen häirinnän kohteena ja 6 % oli ollut aikuisen aiheuttaman seksuaalisen häirinnän kohteena. Heistä tytöt olivat kokeneet poikia enemmän seksuaalista häirintää. Seksuaalista häirintää kokeneista tytöistä 12 % kertoi häiritsijän olleen toinen nuori ja 10 % kertoi häiritsijän olleen aikuinen. Pojilla vastaavat lukemat olivat 4 % (häiritsijä nuori) ja 2 % (häiritsijä aikuinen). (Näsi 2016: 2, 22.)

Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016 -tutkimuksessa tuli myös esille jonkin verran seksuaalisen häirinnän ilmenemismuotoja, joita nuoret olivat kokeneet. Nuorista, jotka olivat kokeneet toisen nuoren heihin kohdistamaa seksuaalista häirintää, 46 % oli kokenut häiritsevää koskettelua esimerkiksi kourimista, lääppimistä tai puristelua. Seuraavaksi eniten nuoret (36 %) olivat kokeneet ahdistavaa seksuaalisävytteistä kommentointia heidän kehosta tai ulkonäöstään, ja 28 prosentilla oli kokemuksia asiattomista ehdotteluista esimerkiksi seksuaaliseen kanssakäymiseen. Nuorilla (15 %) oli kokemusta myös seksuaaliseen häirintään liittyvästä väkivallasta, ja 9 prosenttia kertoi saaneensa fyysisen vamman tapahtuneesta. Myös uhkailusta ja painostamisesta seksuaaliseen kanssakäymiseen oli kokemuksia 14 prosentilla. Tutkimuksessa tuli esille näiden lisäksi internetin välityksellä tapahtuva seksuaalinen häirintä esimerkiksi sosiaalisen median kautta (27 %) ja halventavien seksuaalisävytteisten kuvien ja juorujen levittely (10 %). (Näsi 2016: 22.)

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen yläkoulun opettajille tekemän opettajauhrikyselyn mukaan opettajista 8 % oli kokenut koko työuransa aikana seksuaalista häirintää oppilaan puolelta. Näistä 10 % oli naisopettajia ja 6 % miesopettajia. Rivouksien puhuminen, ulkonäön kommentointi ja elehtiminen olivat opettajien eniten kokemaa seksuaalista häirintää. Opettajat olivat myös joissain tilanteissa kokeneet koskettelua ja ehdottelua. Kyselyyn oli vastannut 1496 opettajaa. (Kivivuori – Salmi 2009: 2-3.)

Opetusalan ammattijärjestön (OAJ) julkaisemassa vuoden 2015 Opetusalan työbarometrissa ei ole erikseen eritelty opettajien kokemaa seksuaalista häirintää, mutta siitä ilmenee opettajien kokemuksia epäasiallisesta kohtelusta ja kiusaamisesta. Kyselyyn vastasi 1076 OAJ:n ja Finlands Svenska Lärarförbund (FSL) jäsentä, joista 153 työskentelee ammatillisessa oppilaitoksessa. Näistä ammatillisessa oppilaitoksessa työskentelevistä 43 eli noin 28 % oli kokenut viimeisen vuoden aikana epäasiallista kohtelua tai kiusaamista. Eniten he olivat kokeneet tällaista kohtelua esimieheltään (21), työtovereilta (19) ja opiskelijoilta (16). Verrattuna lukiossa työskenteleviin (190), joista 35 eli noin 18 % oli kokenut kiusaamista tai epäasiallista kohtelua, ammatillisessa oppilaitoksessa työskentelevät kokevat enemmän kiusaamista ja epäasiallista kohtelua. Ammatillisessa oppilaitoksissa työskentelevistä noin 21 % kertoi saaneensa koulutusta kolmen vuoden aikana häirintä- ja konfliktitilanteiden kohtaamisen tueksi. Tulokset eivät kerro kuinka moneen epäasiallisen kohtelun tai kiusaamisen kokemukseen liittyy seksuaalista häirintää, mutta ne antavat tähän opinnäytetyöhön liittyen kuvaa ammatillisen oppilaitoksien

opettajien hyvinvoinnista sekä heidän saamastaan koulutuksen määrästä kohdata häirintää tai erilaisia konflikteja. (Ilves – Länsikallio 2016: 2, 19-21.)

3.3 Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy

Yksilötasolla seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä korostuu kasvatus kotona, varhaiskasvatuksessa ja kouluissa. Ennaltaehkäisyyn vaikuttavat myös yhteiskunnan ja valtion tasolla lainsäädäntö sekä sosiaali-, koulutus-, kulttuuri- ja terveystieteet. (Vilkkä 2011: 245-245)

Laissa seksuaalinen häirintä on määritelty syrjinnäksi. Oppilaitoksissa tulee vuosittain tehdä tasa-arvosuunnitelma. Tasa-arvosuunnitelma tulisi tehdä yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa, ja laissa mainitaan yhtenä asiana seksuaalinen häirintä, johon siinä tulisi kiinnittää huomiota. Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta, tasa-arvon edistämiseksi tarvittavat toimenpiteet sekä arvio aikaisemman tasa-arvosuunnitelman toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista. Suunnitelman voi sisällyttää myös opetussuunnitelmaan. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986 § 7, §5a.)

Opetushallitus on tehnyt viimeisimmän selvityksen tasa-arvosuunnitelmista vuonna 2013. Verkkokyselynä toteutetun tutkimuksen tulosten mukaan ammatillisista oppilaitoksista 81 prosenttia noudattaa oppilaitoskohtaista/koulutuksenjärjestäjän tekemää tasa-arvosuunnitelmaa. Suurin vastuu tasa-arvosuunnitelmasta on rehtorilla ammatillisessa oppilaitoksessa. Tasa-arvosuunnitelma tulisi tehdä yhteistyössä opiskelijoiden tai heidän edustajiensa kanssa. Selvityksessä tulee esille, että 16 % ammatillisista oppilaitoksista ei osallista opiskelijoita tasa-arvosuunnitelma tekemiseen. Tasa-arvosuunnitelman aihealueista opetuksen järjestäminen (78 %) ja häirintä (77 %) olivat ammatillisten oppilaitoksen eniten mainitsemat teemat suunnitelmassa. (Ikävalko 2014: 29,33-34,37.)

Tasa-arvoaltuutetun oppimateriaali seksuaalisesta häirinnästä "Ei meidän koulussa" on suunnattu yläkouluihin, lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin. Se sisältää lyhytelokuvan, materiaalia oppitunnille, opettajan oppaan sekä kyselyn seksuaalisen häirinnän yleisyydestä omassa koulussa. Opettajan oppaassa on ohjeet opettajan avuksi seksuaalista häirintää käsittelevän oppitunnin pitämiselle. Oppimateriaalin tavoitteena on muun muassa opettaa seksuaalisen häirinnän ymmärtäminen ja tunnistaminen, omien rajojen

puolustaminen ja toisen rajojen kunnioittaminen sekä kouluyhteisön sitoutuminen vastustamaan seksuaalista häirintää. (Ei meidän koulussa n.d.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuilla seksuaalikasvatus määritellään muun muassa jokaisen ihmisen seksuaalioikeudeksi, joka puolestaan on ihmisoikeus. Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on tiedon jakamisen lisäksi tukea lapsen tai nuoren itsetuntemusta sekä omanarvontuntoa. Sen avulla voidaan lisätä turvallista seksuaalisuutta ja siihen liittyvää vastuullista käyttäytymistä. THL on julkaissut vuonna 2014 toisen seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman, ”Edistä ehkäise vaikuta”. Se on suunnattu vuosille 2014-2020 ja sen yksi tärkeä alue on lasten sekä nuorten seksuaalikasvatus. Lasten ja nuorten seksuaalikasvatuksen tärkeät vastuunkantajat ovat heidän omat vanhempansa. Tätä seksuaalikasvatusta kutsutaan epäviralliseksi. Opetuksen järjestäjän seksuaalikasvatusta kutsutaan viralliseksi seksuaalikasvatukseksi. Epävirallinen ja virallinen seksuaalikasvatus täydentävät toisiaan. (Seksuaalikasvatus 2017; Vilkkä 2011: 133).

3.4 Opettajan rooli ja oppilaitos

Ammatillisesta opettajankoulutuksesta sekä sen toteuttamisesta on säädetty laki vuonna 2003. Ammatillisen opettajan opettajankoulutusohjelmaa sisältää muun muassa ammatipedagogisia opintoja, kasvatustieteellisiä opintoja ja opetusharjoittelua. Kyseisen koulutuksen päämääränä on opettaa opettajalle tietoja ja taitoja, joiden avulla hän kykenee ohjaamaan erilaisten opiskelijoiden oppimista sekä antaa valmiuksia oman opetusalan kehittämisen suhteen huomioiden työelämän ja ammattien kehittymisen. Asetusta, joka koski ammatillisten aineiden opettajien kelpoisuutta, muokattiin 1.8.2011. Pääsääntöisesti ammatillisella opettajalla tulee olla pedagogiset opinnot, sopiva korkeakoulututkinto sekä kolmen vuoden kokemus alan työstä. Opettajan sekä koulutuksen järjestäjän toiminnan taustalla on laki ammatillisesta koulutuksesta. (Paaso 2010: 58-59; Toinen aste n.d.)

Ammatillisen koulutuksen opettajan tekemä työ vaatii paljon ja osaamisen tulee olla todella laajaa. Opettajien tulee hallita oman opetusalan (yhteiset tai ammatilliset aineet) ohella myös pedagoginen osaaminen. Kelpoisuudet, joita opettajilta vaaditaan, riippuvat opetettavasta aineesta. Tämän avulla oppimisyhteisöön saadaan laaja-alaisuutta sekä moniosaamista ja vahvistetaan yhteyttä oppilaitoksen ja ulkopuolisen työelämän välillä.

Ammatillisen koulutuksen opettajille tulee tarjota mahdollisuuksia oman osaamisen laajentamiseen sekä päivittämiseen oman alan työssä sekä myös lisäopintojen avulla. (Toinen aste n.d.)

Opettajan ammatissa työskenteleviltä vaaditaan korkean ammattietiikan noudattamista. Yhteiskunnan tulee voida luottaa, että opettajilla on korkea ammattitaito, ja että opettajat noudattavat korkeaa ammattietiikkaa, useasti myös tilanteissa, joita ei ole helppoa määritellä ja jotka vaativat nopeita päätöksiä. Opettajan tehtävä on vastuullinen, ja se vaatii alituista ylläpitoa ammattitaidon suhteen sekä kykyä havaita eettisiä ongelmia, jotka liittyvät opetustyöhön. Opettajan tulee olla valmis toimimaan edellä mainituissa tilanteissa korkean ammattietiikan mukaisesti. Huolimatta siitä, että opettajan ammattikäytäntöä ohjaavat lait, asetukset sekä normit, ammattietiikka ei pohjaudu pakkoon eikä sitä valvo kukaan ulkopuolinen. Ammattietiikka pohjautuu ymmärtämykseen moraalisesta vaativuudesta ammattia koskien. Opettajalla on tärkeä rooli oppilaan tai opiskelijan itsetunnon sekä sosiaalisen vastuunkannon lujittamisessa ja positiivisten oppimiskokemusten saamisessa. Hyvä ammattietiikka kuuluu opettajan tärkeimpiin resursseihin, ja se ohjaa vuorovaikutussuhteita jotka ovat liitoksissa työhön sekä ammattiin. Opettajan työ pitää sisällään omaan toimintaan liittyvien motiivien sekä tavoitteiden miettimistä ja tarkastelua. Arvot, jotka vaikuttavat opettajien eettisten periaatteiden taustalla ovat: ihmisarvo, totuudellisuus, oikeudenmukaisuus, vastuu ja vapaus, opettajan suhde työhönsä, opettaja ja oppija, opettaja työyhteisössä, opettaja ja sidosryhmät, opettaja ja yhteiskunta ja opettaja ja moniarvoisuus. (Opettajan ammattietiikka ja eettiset periaatteet n.d.)

Lähtökohta eettisille periaatteille on se, että ihmistä kohdellaan itseisarvona. Tämä pitää sisällään oppijan näkemisen persoonana, joka ajattelee ja oppii. Ihmisarvoa on kunnioitettava ihmisen sukupuoleen, sukupuoliseen suuntautumiseen, ikään, uskontoon, yhteiskunnalliseen asemaan, alkuperään, mielipiteisiin, kykyihin ja saavutuksiin katsomatta. Opettajan tulee toimia oikeudenmukaisesti kohdatessaan ryhmän, yksittäisen oppijan tai ollessaan osana muun työyhteisön toimintaa. Oikeudenmukaisuus pitää sisällään syrjimisen sekä suosimisen välttämisen ja yhdenvertaisuuden sekä tasa-arvon edistämisen. Oikeudenmukaisuutta täytyy noudattaa myös tilanteessa, jossa käsitellään rikkomuksia sekä ristiriitoja, jaetaan etuja sekä rasitteita ja arvioidaan oppijaa. Myös opettajalla itsellään on oikeus saada oikeudenmukaista kohtelua. Opettajan tulee kunnioittaa oppilaan tai opiskelijan oikeuksia ja opettajalla tulee olla häneen inhimillinen sekä oikeudenmukainen suhtautumistapa. Opettajan ei tule hyväksyä minkään muotoista kiusaamista tai

hyväksikäyttöä. Mitä nuorempi oppija on kyseessä, sitä suurempi vastuu opettajalla hänestä on. Opettajan tulee antaa arvostusta työlleen ja hänen tulee kunnioittaa kollegoitaa. Työyhteisössä merkittäviä periaatteita ovat ymmärrys, kollegoiden yksilöllisyyden hyväksyntä ja vastavuoroinen tuki sekä apu. (Opettajan ammattietiikka ja eettiset periaatteet n.d.)

Ammatillisen peruskoulutuksen, lisäkoulutuksen ja muun koulutustoiminnan tarjoaminen ovat lain mukaan ammatillisen oppilaitoksen tehtäviä. Ammatillisen koulutuksen perustana on laki ja asetus ammatillisesta koulutuksesta. Niiden avulla säädetään esimerkiksi tutkinnon perusteisiin, koulutuksen järjestäjiin, opetukseen, koulutuksen tavoitteisiin, opiskelijan velvollisuuksiin sekä oikeuksiin liittyvistä asioista. Ammatillisessa koulutuksessa huomioidaan etenkin tarpeet työelämää koskien ja se pitää sisällään yhteistyön työelämän parissa. (Laine – Salervo – Siven – Välimäki 2012: 94; Laki ammatillisista oppilaitoksista 487/1987 § 2.)

Koulu on nuorten arjessa keskeinen ympäristö. Siellä nuoret muodostavat ystävyssuhteita ja käyvät läpi useita sosiaaliseen toimintaan liittyviä asioita. Kouluaika yhdistää nuoria ja samalla myös tuo nuorten eroavaisuuksia esille. Kouluissa voidaan usein sivuuttaa opettajien ja nuorten sukupuoli ja seksuaalisuus. Nämä tulevat kuitenkin kouluissa esille vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Jos asiaan ei kiinnitetä huomiota eikä siitä keskustella, ei asioihin puuttuminen ja tasa-arvon toteuttaminen helpotu. Koulussa tapahtuva seksuaalinen häirintä vaikuttaa koko koulun ilmapiiriin. (Aaltonen 2009: 103, 117; Ikävalko – Palmu – Suortamo – Tainio – Tani 2010: 13-14; Vilka 2011: 146.)

4 Opinnäytetyön toteutus

4.1 Menetelmän kuvaus

Laadullista tutkimusta tehtäessä haastattelussa on tavoitteena saada tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä monipuolisia sekä värikkäitä kuvauksia. Tiedon ja kulttuurin, yhteisön sekä tutkimusympäristön välillä, joista tieto on kerätty, on aina yhteys. Laadullisesta tutkimuksesta saatavaa tietoa ei voi yleistää tilastollisesti, vaan sen painoarvo muotoutuu eri tavalla. Laadullisesta tutkimuksesta puhuttaessa käytetäänkin mieluummin ilmaisua teoreettinen yleistäminen. (Juvakka – Kylmä 2012: 79.)

Opinnäytetyömme suunnitelmavaiheessa oli tarkoituksena, että tulisimme haastattelemaan useampaa ammatillisen oppilaitoksen opettajaa, jotka olisivat osallistuneet Metropolia Ammattikorkeakoulun järjestämään ”Meidän koulussa voidaan hyvin” -täydennyskoulutukseen. Koulutus kuitenkin peruuntui toistaiseksi, ja lopulta haastattelimme vain yhtä ammatillisen koulutuksen opettajaa. Tästä johtuen opinnäytetyöstämme muodostui lopulta tapaustutkimus. Tapaustutkimuksella tarkoitetaan joko yksilön tai yhden tapauksen havainnollistamista. Tapaustutkimusta tehtäessä tutkijan pyrkimyksenä on ymmärtää kohde kokonaisuutena. Kyseisestä näkemystä kutsutaan holistiseksi. Tutkijan päämääränä ei ole tuoda esille ainoastaan muutamia, kohdetta koskevia ominaisuuksia, muuttujia tai piirteitä, eikä tutkijan tarkoituksena ole tehdä niistä mallia, joka olisi yleispätevä. Tutkimusraporttia lukevan tehtävänä on täten pohtia, mitä raportissa ilmeneviä asioita voisi mahdollisesti yleistää tai rinnastaa kohteisiin, jotka ovat lukijalle läheisempiä. (Tapaustutkimus n.d.)

Opinnäytetyössä olemme käyttäneet aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Aiheen kannalta haastattelu on paras menetelmä, sillä teemahaastattelun avulla pystyy keräämään mahdollisimman avoimen ja kattavan aineiston opinnäytetyötä varten. Teemahaastattelu on väljempi haastattelumuoto, kuin strukturoitu haastattelu. Haastattelu rakentuu muutamien, tutkijan valitsemien avainkysymyksien tai aihepiirien ympärille. Haastattelutilanteen jäsentämistä ja sen oikeassa asiassa pitämistä voi auttaa lista apukysymyksistä ja tärkeistä asioista. Lista ei saisi olla kuitenkaan liian joustamaton, muuten se voi ohjata haastateltavien vastauksia liikaa. (Juvakka – Kylmä 2012: 78–80.)

4.2 Aineiston hankinta

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa olimme valmistautuneet teemahaastattelun tekemiseen. Tarkoituksenamme oli haastatella Metropolia Ammattikorkeakoulun seksuaalisen häirinnän ”Meidän koulussa voidaan hyvin” -täydennyskoulutukseen osallistuvia opettajia. Täydennyskoulutus kuitenkin peruuntui toistaiseksi, joten opettajien haastattelu ei ollut mahdollista. Tämän vuoksi jouduimme vaihtamaan aineistonkeruumenetelmää teemahaastattelusta avoimeen kyselylomakkeeseen, johon lupautui vastaamaan opettajia ammatillisista oppilaitoksista.

Kyselylomaketta varten haimme Metropolia Ammattikorkeakoulun osaamisaluepäälliköltä tutkimuslupaa, jossa kerroimme opinnäytetyön aiheen, tarkoituksen, tavoitteen ja

tutkimuskysymykset. Hakemuksessa kävi selville aineistonkeruumenetelmä sekä kohderyhmä, jolta aineisto tullaan keräämään, ja siinä käsiteltiin luottamuksellisuutta koskevia kysymyksiä. Osaamisaluepäällikkö myönsi opinnäytetyöllemme tutkimusluvan (Liite 1). Kyselylomaketta koskien teimme myös saatekirjeen (Liite 2) opettajille, jossa esimerkiksi kerrottiin tarkemmin siitä, mihin tarkoitukseen kysymyksiä tullaan hyödyntämään.

Teemoista, joita olimme suunnitelleet käsittelevämme teemahaastattelussa, muodostui kysymykset avoimeen kyselylomakkeeseen (Liite 3), jonka toteutimme e-lomakkeena. Pidimme e-lomaketta avoimena kolme viikkoa, mutta emme saaneet siihen vastauksia. Tämä johtui todennäköisesti siitä, että kysymykset olivat liian avoimia, koska ne olivat muodostettu teemahaastatteluun suunniteltujen kysymysten ja teemojen pohjalta.

Päätimme vaihtaa aineistonkeruumenetelmän avoimesta kyselylomakkeesta takaisin teemahaastatteluun, kun erään ammatillisen oppilaitoksen opettaja lupautui haastateltavaksemme. Ennen teemahaastattelun toteutusta pyysimme hankkeen ulkopuolista ammattiopiston lehtoria arvioimaan tekemäämme kyselylomaketta. Toivoimme lehtorin arvioivan esimerkiksi sen selkeyttä, ymmärrettävyyttä ja sisältöä.

Lehtorin ohjeiden mukaisesti muokkasimme kyselylomakkeen teemoja sekä kysymyksiä. Kyselylomakkeeseen liittyvään arvioon sisältyi muutosehdotuksia koskien esimerkiksi sitä, kenen välistä seksuaalista häirintää tarkoituksena on tutkia, missä seksuaalista häirintää tapahtuu ja/tai tulee ilmi ja seksuaalisen häirinnän kulttuurisidonnaisuutta.

Teemahaastattelua varten suunnittelimme haastattelurungon, joka koostui eri teemoista ja kysymyksistä. Haastattelurunkoa suunnitellessamme hyödynsimme tekemämme kyselylomakkeen teemoja ja kysymyksiä, joita oli muokattu lehtorin ohjeiden mukaisesti. Haastattelutilanteessa huolehdimme, että saisimme kaikkiin kysymyksiin vastaukset, ja seurasimme haastattelurungon kautta haastattelun etenemistä. Emme kuitenkaan ohjailleet haastateltavaa, vaan etenimme haastattelussa sen mukaisesti, mitä haastateltava meille kertoi. Haastattelutilanne oli rauhallinen, kiireetön ja haastateltavalle annettiin rauhassa aikaa kertoa näkemyksistään ja kokemuksistaan. Haastateltavan kokemus haastattelun jälkeen oli, että haastattelutilanne oli sujunut hyvin, ja hän oli saanut kertoa kaiken tarpeellisen. Haastattelun nauhoittamiseen käytimme kahta nauhuria, ja haastattelun pituus oli 35 minuuttia ja 7 sekuntia.

4.3 Aineiston analyysi

Teemahaastattelusta saadun aineiston analysoimme induktiivisella sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysi on analyysimenetelmä, jonka tarkoituksena on saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus, joka on tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sen avulla voidaan hyvin analysoida strukturoimatonta aineistoa. (Saarijärvi – Tuomi 2009: 95.)

Induktiivisella sisällönanalyysillä tarkoitetaan aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Sen tarkoituksena on saada tutkimuksen aineistosta teoreettinen kokonaisuus. Induktiivisessa tutkimuksessa käytetään yksittäisestä yleiseen päättelyn logiikkaa. Tämä perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta tutkittavan ilmiön käsitteellisempää näkemystä kohti. (Saarijärvi – Tuomi 2009: 103,112.)

Induktiivinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen osaan, jotka ovat redusointi, klusterointi ja abstrahointi. Redusointi tarkoittaa aineiston pelkistämistä, jossa aineistosta nostetaan olennaiset asiat esille. Se voidaan tehdä joko tiivistämällä tai pilkkomalla informaatio osiin. Pelkistämistä ohjaa tutkimuskysymykset. Redusoinnin jälkeen aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään. Tällöin aineistosta etsitään käsitteitä, jotka kuvaavat samaa asiaa. Samaa kuvaaville käsitteille nimetään oma luokka, joka voi esimerkiksi olla ilmiön ominaisuus tai käsitys. Tarkoitus on, että luokittelussa aineisto tiivistyy yksittäisistä tapauksista yleisempiin käsitteisiin. Pelkistyksistä muodostetaan alaluokkia, joista muodostuu yläluokkia. Klusterointi on osa myös kolmatta osaa, abstrahointia, joka tarkoittaa teoreettisten käsitteiden luomista. Aineiston ryhmittelyssä pelkistetystä lauseesta päästään lopulta pääluokkaan. (Saarijärvi – Tuomi 2009: 109-112.)

Aineiston analysoimisen aloitimme litteroimalla aineiston eli kirjoittamalla auki haastattelun sana sanalta. Aukikirjoitettua tekstiä oli 12 sivua fontilla Arial 11 ja rivinvälillä 1,5. Aukikirjoitettuun haastatteluun perehdyimme lukemalla sen useaan kertaan läpi, jonka jälkeen aloimme poimia siitä tutkimuskysymysten mukaisesti olennaisia asioita. Alleviivasimme aineistosta tutkimuskysymyksiin vastaavia ilmauksia. Teimme oman taulukon jokaiselle tutkimuskysymykselle ja aloimme kerätä niihin näitä alleviivattuja ilmaisuja. Tämän jälkeen pelkistimme nämä ilmaisut taulukkoon. Pelkistyksistä muodostimme alaluokkia, joista ryhmittelimme yläluokkia. Jokaiselle tutkimuskysymykselle tuli oma pääluokka, joka muodostui tutkimuskysymykseen sopivista yläluokista.

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu
"Hyvin harvoin tullaan sanomaan, et se (seksuaalinen häirintä) ois opiskelija-opiskelija välistä, vaan ennemminkin se on sitten sen aikuisen... opettajan puolelta tulevaa."	Useammin seksuaalista häirintää esiintyy opettajalta opiskelijalle
"Mekää hirvee vähä ehdittää niiku aikuiset ees keskusteleee tääl päivän aikana ni noi (koulutukset) on semmosii niinkö hyviä hyviä mahdollisuuksia tavallaa puhuu siit"	Koulutus antaa aikaa keskustella seksuaalisesta häirinnästä

Taulukko 1. Esimerkit pelkistämisestä

Pääluokat muodostuvat tutkimuskysymysten kaltaisiksi niin, että ensimmäisen tutkimuskysymykseen vastaava pääluokka on "seksuaalinen häirintä oppilaitoksissa" toiseen vastaava pääluokka on "opettajan keinot seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä" ja kolmanteen vastaava pääluokka on "seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn parantaminen oppilaitoksessa".

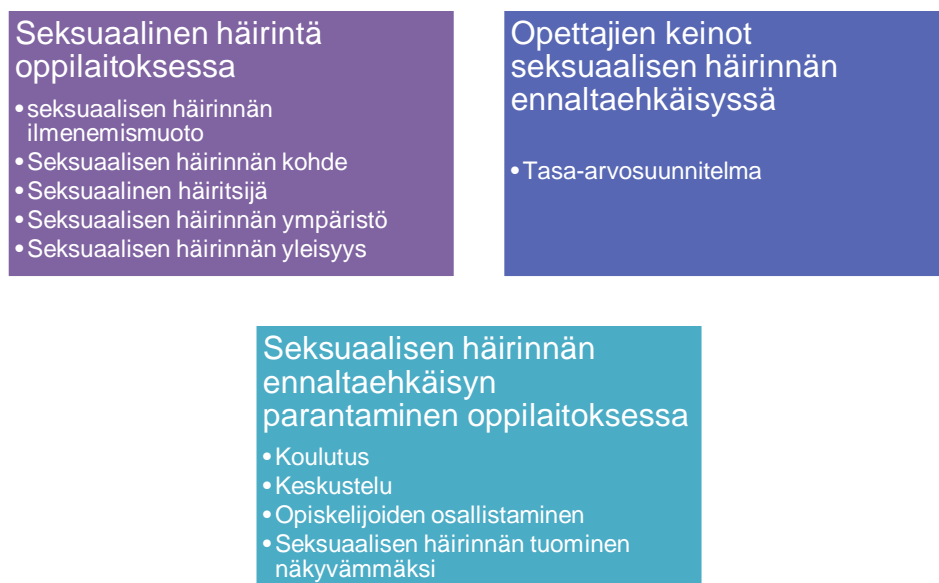
Pääluokka, seksuaalinen häirintä oppilaitoksessa, muodostuu yläluokista: seksuaalisen häirinnän ilmenemismuoto, seksuaalisen häirinnän kohde, seksuaalinen häiritsijä, seksuaalisen häirinnän ympäristö ja seksuaalisen häirinnän yleisyys. Seksuaalisen häirinnän ilmenemismuoto muodostuu alaluokista: tahaton seksuaalinen häirintä, puheen sisältämä seksuaalinen häirintä, seksuaalinen häirintä tapana, sopimattomat ehdotukset, fyysinen seksuaalinen häirintä ja seksuaalisesti häiritsevät vitsit. Alaluokat: opettaja, nuoret (opiskelijat) ja naispuoliset opiskelijat muodostavat seksuaalisen häirinnän kohde-yläluokan ja miespuolinen opettaja sekä opettaja muodostavat seksuaalinen häiritsijä-yläluokan. Alaluokista: koulu aika, työharjoittelu ja lukio muodostuu seksuaalisen häirinnän ympäristö yläluokka. Tämän pääluokan viimeinen alaluokka, seksuaalisen häirinnän yleisyys, muodostuu seksuaalisen häirinnän toistuvuus ja määrä -alaluokista.

Pääluokka, opettajien keinot seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä, muodostui vain tasa-arvosuunnitelmasta. Sen alaluokkia ovat opettavan henkilökunnan vaikuttaminen tasa-arvosuunnitelmaan, opiskelijoiden vaikuttaminen tasa-arvosuunnitelmaan ja seksuaalisen häirinnän tuominen näkyvämmäksi. Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn parantaminen oppilaitoksessa muodostuu yläluokista koulutus, keskustelu, opiskelijoiden

osallistaminen ja seksuaalisen häirinnän tuominen näkyvämmäksi. Koulutusta käsittelevät alaluokat ovat: ulkopuolisen pitämä koulutus, koulutuksen järjestäminen oppilaitoksessa, asioiden käsittely pienryhmissä, asioiden käsittely case-tehtävien avulla, ihmisen oman tilan käsittely aiheena ja sanallisen kiusaamisen käsittely aiheena. Yläluokka, keskustelu, muodostuu alaluokista jälkikoontikeskustelu ja keskustelulle järjestetty aika. Opiskelijoiden osallistaminen muodostuu alaluokista: aiheen käsittely opiskelijoiden kanssa, opiskelijoiden ideoima kampanja ja tasa-arvosuunnitelman näkyville tuominen oppilaskunnan kautta. Alaluokat: tasa-arvosuunnitelman saaminen näkyvämmäksi, seksuaalista häirintää käsittelevät julisteet sekä tasa-arvosuunnitelman avaaminen ja lukeminen muodostavat yläluokan, seksuaalisen häirinnän tuominen näkyvämmäksi.

5 Tulokset

Tässä osiossa käsittelemme tutkimuskysymyksittäin teemahaastattelussa ilmenneitä keskeisimpiä tuloksia.

Kuvio 1. Tuloksissa ilmenevät asiat

5.1 Seksuaalinen häirintä oppilaitoksessa

Tuloksissa tulee esille, miten seksuaalinen häirintä ilmenee, ketkä ovat seksuaalisen häirinnän kohteena, ketkä syyllistyvät seksuaaliseen häirintään, missä seksuaalista häirintää tapahtuu sekä kuinka yleistä seksuaalinen häirintä on oppilaitoksessa. Nämä asiat muodostuivat yläluokiksi tuloksissa.

5.1.1 Seksuaalisen häirinnän ilmenemismuodot

Seksuaalisen häirinnän ilmenemismuodot -yläluokka muodostui alaluokista: Tahaton seksuaalinen häirintä, puheen sisältämä seksuaalinen häirintä, seksuaalinen häirintä tapana, sopimattomat ehdotukset, fyysinen seksuaalinen häirintä ja seksuaalisesti häiritsevät vitsit. Haastattelussa tuli esille, että opettaja kokee fyysisen seksuaalisen häirinnän olevan harvinaisempaa kuin sanallisen seksuaalisen häirinnän. Puheessa esille tulevasta seksuaalisesta häirinnästä tuli esille se, että siihen saattaa usein liittyä tahattomuutta, jota seksuaaliseen häirintään syyllistyvä ei edes huomaa. Tähän tahattomuuteen liittyen haastattelussa ilmeni, että seksuaalisesta häirinnästä voi muodostua joillekin tapa, jonka vahingoittavuutta he eivät itse välttämättä ymmärrä. Seksuaalinen häirintä voi tulla esimerkiksi vitsin muodossa. Opettaja mainitsi yhtenä sanallisena häirintänä sopimattomat ehdotukset, kun hän kertoi hänelle kerrotuista opiskelijoiden kokemuksista.

“...et se ei oo niin kuin tahallista missään nimessä, vaan se on ehkä semmonen tapa. Et se niin ku tavallaan, siihen pitäis täälläkin puuttuu, et jotta ne tajuaa jotka sitä niin ku tekee.”

“...siellä oli sit semmonen mukava mies, joka yllättäen veikin aina yksin niin ku lounaalle toista ja sit sano et siit rupes tulee härskejä ehdotuksia...”

Fyysisestä seksuaalisesta häirinnästä oppilaitoksessa opettaja antoi esimerkin oman kokemuksensa kautta. Opettaja ei omasta kokemuksesta huolimatta kuitenkaan pidä fyysisistä seksuaalista häirintää yhtä suurena ongelmana kuin puheessa esiintyvää seksuaalista häirintää.

“Kolme miesopettajaa itseasiassa nii ku aika härskisti.. yks tuli ihan käsiks sillai et ku sä oot niin ihana ja rupee halailemaan ja sit tuli sähköpostiviestejä muutamalta...”

“Enemmän se varmaan siis fyysistä on vähemmän, vaikka mulla itellä nyt kävikin sil-lain...”

5.1.2 Seksuaalisen häirinnän kohde

Seksuaalisen häirinnän kohde -yläluokka muodostui alaluokista opettajat, nuoret opiskelijat ja naispuoliset opiskelijat. Opettaja kertoi, että seksuaalista häirintää joutuvat kokemaan yhtä lailla opiskelijat ja opettajat oppilaitoksessa. Nuoriin kohdistuva seksuaalinen häirintä on kuitenkin opettajan mielestä huolestuttavampaa, koska he eivät osaa välttämättä puuttua itse asiaan samalla tavalla kuin aikuiset. Haastateltava kertoi, että naispuoliset opiskelijat tulevat kertomaan hänelle heihin kohdistuvasta häirinnästä.

“Ei, kyllä opettajiinkin ihan yhtä lailla kohdistuu (seksuaalista häirintää) joo, mut tietenkin se huoli eniten on niistä nuorista... Nuorista, jotka ei välttämättä... me aikuiset osataan sanoa vastaankin ja huomauttaa asiasta...”

“...et ne tulee ne esimerkiksi just mulla tulee ne tytöt puhumaan... täällä näin”

5.1.3 Seksuaalinen häiritsijä

Seksuaalinen häiritsijä -yläluokka muodostui alaluokista miespuolinen opettaja ja opettaja. Haastattelussa tuli esille, että seksuaalista häirintää tapahtuu useammin opettajalta opiskelijalla verrattuna opiskelijoiden keskuudessa tapahtuvaan seksuaaliseen häirintään. Opettaja otti esille sen, että hänen oma oppilaitoksensa on miesvaltainen opettajien suhteen ja hän mainitsi esimerkkinä miespuolisen opettajan seksuaalisesti värityneet vitsit, jotka ovat loukkaavia.

”Hyvin harvoin tullaan sanomaan, et se (seksuaalinen häirintä) ois opiskelija-opiskelija välistä, vaan ennemminkin se on sitten sen aikuisen... opettajan puolelta tulevaa.”

“...niin tota nää opettajat, ku meil on kaikki miesopettajia. Nii ne sanoo, et ku tää on niin äijämaailma nii tyttöjen pitää sietää... kaikkee.”

”Meil on semmonen miespuolinen opettaja, jonka mielestä sellaset seksuaaliset... vitsit ovat niin kuin hirveen hauskoja ja ne on niin ku tosi mollaavia naisia kohtaan.”

5.1.4 Seksuaalisen häirinnän ympäristö

Seksuaalisen häirinnän ympäristö -yläluokka muodostui alaluokista oppitunti, koulu aika lukio ja työharjoittelu. Haastattelussa opettaja kertoi, että oppilaitoksessa harvemmin joudutaan käsittelemään vapaa-ajalla tapahtuvaa seksuaalista häirintää. Seksuaalista häirintää tapahtuu kouluajalla ja työharjoittelussa hän kuulee siitä opiskelijoilta itseltään. Opettaja arveli kuitenkin, että eniten seksuaalista häirintää tapahtuu oppitunneilla.

”Ei kauheesti oo semmoisia (vapaa-ajalla tapahtuvaa seksuaalista häirintää) tullu, et tota nii... Enemmän ne on ne niin ku tässä, et ne tulee ne esimerkiksi just mulla tulee ne tytöt puhumaan... täällä näin”

“...kun ne lähtee työssäoppimaan niin siellä on... siellä tytöt on tullut useampikin, joka vuosi tulee joku sanomaan, että hän ei voi jatkaa siellä.”

”Varmaan oppitunneilla... tulee... (seksuaalista häirintää) Onneks ei kaikilla, mutta että luulen, että tunneilla tulee”

“...niin tytöt lähtee melkein pä aina laajennettuun työssäoppimiseen, kun ne ei kestä olla siellä tunneilla.”

Opettaja otti haastattelussa esille oman havaintonsa lukion ja ammatillisen oppilaitoksen eroavaisuuden seksuaalisen häirinnän suhteen. Opettaja ei lukion puolella ollut havainnut samanlaista seksuaalista häirintää kuin ammatillisessa oppilaitoksessa.

“... lukion puolella missä ei oo en ole kohdannut niin kun tavallaan sitä seksuaalista häirintää siel ollaan aikuisia ja jotenkin ryhmät on rauhallisia”

5.1.5 Seksuaalisen häirinnän yleisyys

Seksuaalisen häirinnän yleisyys -yläluokka muodostui alaluokista seksuaalisen häirinnän toistuvuus ja seksuaalisen häirinnän määrä. Haastattelussa nousi esille se, että seksuaalinen häirintä on yleistä oppilaitoksessa. Opettaja kertoi, että seksuaalista häirintää

tapahtuu erittäin paljon. Hänen mukaansa seksuaalinen häirintä on vakava ongelma ja sitä tapahtuu viikoittain oppilaitoksessa.

”Kyllä, erittäin paljonkin (seksuaalista häirintää oppilaitoksessa)”

”Joo, on vakava ongelma ja on yleinen (seksuaalinen häirintä). Varmaan niinkö viikoittain, viikottaista”

5.2 Opettajien keinot seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä

Tasa-arvosuunnitelma -yläluokka muodostui opettavan henkilökunnan vaikuttaminen tasa-arvosuunnitelmaan - ja opiskelijoiden vaikuttaminen tasa-arvosuunnitelmaan -alaluokista. Opettaja toi haastattelussa esille, että tasa-arvosuunnitelma on ainoa toteutettu ennaltaehkäisyn keino. Opettaja kertoi, että he olivat yhdessä, opettaja, erityisopettaja ja opinto-ohjaaja, antaneet kommentteja sekä muutosehdotuksia tasa-arvosuunnitelmaan, ja myös opiskelijat olivat siihen päässeet vaikuttamaan.

“...et se niinkö se on niinkö ainut mitä on tehty (tasa-arvosuunnitelma) “

“Meilt on niinkö opettaja sit oli opo ja erityisopettaja et me ollaa kolmestai istuttu täällä ja annettu kommentit ja muutosehdotukset siihen (tasa-arvosuunnitelmaan) “

“...sit meil opiskelijoilla sama homma et ne pääsi vaikuttaa (tasa-arvosuunnitelmaan)”

5.3 Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn parantaminen oppilaitoksessa

Tuloksista tulee esille monia keinoja, joiden avulla seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyä voisi parantaa oppilaitoksissa ja kuinka seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyä voisi parantaa oppilaitoksissa.

5.3.1 Koulutus

Koulutus -yläluokka muodostui seuraavista alaluokista: ulkopuolisen pitämä koulutus, koulutuksen järjestäminen oppilaitoksissa, asioiden käsittely pienryhmissä, asioiden käsittely case-tehtävien avulla, ihmisen oman tilan käsittely aiheena ja sanallisen kiusaamisen käsittely aiheena. Opettaja nosti haastattelussa esille, että koulutus, jonka pitäisi oppilaitoksen ulkopuolinen henkilö olisi hyödyllinen, ja koulutukseen olisi helpompaa osallistua, jos se pidettäisiin oppilaitoksessa.

“...niin ku tavallaan joku ulkopuolinen puhumassa, niin semmoinenkin ois mun mielestä ihan kiva”

“...jos sieltä Metropoliastaki päin saa tänne näin nii joku semmonen parin tunnin juttu et ku täältä on vähä vaikeempi päästä aina päiväks pois ni ehkä se onnistus helpommin”

Koulutuksen sisältöä koskien haastateltava toi esille aiheita, joita olisi hyvä käsitellä koulutuksessa sekä keinoja, joiden avulla aiheita käsiteltäisiin. Haastateltavan mielestä koulutuksessa olisi hyvä käsitellä aiheina ihmisen omaa tilaa sekä sanallista kiusaamista, ja asioita voitaisiin käsitellä pienryhmissä case-tehtävien avulla.

“...miksei se vois olla joku semmonen niinkö keissien jako pienryhmässä (koulutuksen sisältö)”

“...väkisin lähestyminen tai niin kun siis semmonen niinkö tavallaa et ku sul on se oma reviiri et mihin ei oo toisella lupa tulla niin jotain niikö semmosta mitä tapahtuu sit mun mielestä se sanallinen niinku siis semmonen niikö ehkä kiusaaminen tai semmonen (koulutuksen sisältö)”

5.3.2 Keskustelu

Keskustelu -yläluokka muodostui seuraavista alaluokista: jälkikoontikeskustelu ja keskustelulle järjestetty aika. Haastateltava koki, että jälkikoontikeskustelu, joka pidettäisiin koulutuksen jälkeen olisi hyödyllinen. Haastattelussa tuli myös ilmi, että opettajilla ei ole yleensä kouluaikana aikaa keskustella asioista, ja näin ollen koulutus antaisi opettajille mahdollisuuden keskustella seksuaalisesta häirinnästä.

“...et sit ku käydään semmosta jälkikoontikeskustelua nii siit on aina hyötyä”

*“...meiän arki on tätä et mekää hirvee vähä ehdittää niiku aikuiset ees keskustele tää päivän aikana ni noi (koulutukset) on semmosii niinkö hyviä hyviä mahdollisuuksia taval-
laa puhuu siit”*

5.3.3 Opiskelijoiden osallistaminen

Opiskelijoiden osallistaminen -yläluokka muodostui seuraavista alaluokista: aiheen käsitteily opiskelijoiden kanssa, opiskelijoiden ideoima kampanja ja tasa-arvosuunnitelman näkyvämmäksi tuominen oppilaskunnan kautta. Haastattelussa seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemisen keinona tuli esiin melko paljon opiskelijoiden osallisuus seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä. Haastateltava oli sitä mieltä, että opiskelijoille voitaisiin järjestää opettajien käydessä koulutuksessa jokin vastaava tilaisuus. Opiskelijoiden kanssa voitaisiin käsitellä seksuaalista häirintää aiheena ja käydä läpi siihen liittyvää omaa ajattelutapaa.

“...ja miksei sitte tota vois opiskelijoille olla jotain omaa juttua (koulutus)”

“Niin miksei vois olla sellanen, et kiinnitettäis huomiota omaan ajattelutapaan ja käytäis niinkö tehtäis luokka vaikkapa.. seksuaalinen häirintä aiheena ja siis sillä lailla... Mä luulen, et noilt nuorilta iteltään tulis aika hyviä ideoita...”

Erääksi keinoksi haastateltava ehdotti, että yhdessä opiskelijatutoreiden kanssa voitaisiin ideoida kampanja, jonka aiheena olisi seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy. Haastateltava oli myös sitä mieltä, että tasa-arvosuunnitelma voisi saada näkyvyyttä oppilaskuntatoimikunnan kautta, mikä taas auttaisi seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä. Haastattelussa kävi nimittäin ilmi, että vaikka koululla olikin tehty tasa-arvosuunnitelma, se oli vain näytetty tai mainittu tiimikokouksissa, eikä sitä oltu enempää avattu tai luettu.

“..tulee sillai nopsasti mieleen esimerkiksi tutorit, joita meillä on niinkö aktiivisina. Nii miksei niinkö sitä kautta ideoida jotain kampanjaa”

“Mietin että millä keinoin ite voisin edesauttaa sitä että tulis niinku tasa-arvosuunnitelmaki esille ois se että meil on oppilaskuntatoimintaa täällä että nyt on uus opettaja vetämässä sitä nii vois ideoida niitten kanssa sitä näkyvyyttä sille”

5.3.4 Seksuaalisen häirinnän tuominen näkyvämmäksi

Seksuaalisen häirinnän tuominen näkyvämmäksi -yläluokka muodostui seuraavista alaluokista: tasa-arvosuunnitelman näkyvämmäksi saaminen, seksuaalista häirintää käsittelevät julisteet ja tasa-arvosuunnitelman avaaminen ja lukeminen. Tuloksista ilmenee, että seksuaalisen häirinnän tuominen näkyvämmäksi parantaisi seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyä. Opettaja toi haastattelussa ilmi, että monet viralliset ohjeistukset häviävät heidän oppilaitoksessa, eikä hän tiedä käytäntöä, jolla tasa-arvosuunnitelman saisi näkyvämmäksi. Ongelmana oli myös se, että tasa-arvosuunnitelma oli vain mainittu tai näytetty tiimikokouksissa, eikä sitä oltu avattu tai luettu enempää. Haastateltava ei myöskään uskonut, että tasa-arvosuunnitelmaa olisi avattu opiskelijoille.

“...kaikki ne jotenki hukkuu meillä et en tiä mikä ois se käytäntö et sen sais (tasa-arvosuunnitelman) niinkö tavallaan näkyvämmäks”

“...on näytetty meillä niinku tiimikokouksissa sanottu mainittu tai tollai noin mutta ei sit oo avattu, ei sit oo luettu, ku tääl pitäis olla aina semmoset kinkerit, et luetaa luetaa, et harva niinku lukee sit kuitenkaa”

Eräänä seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn keinona haastateltava näki julisteet, jotka käsittelevät seksuaalista häirintää. Haastateltava oli sitä mieltä, että julisteiden myötä aiheesta mahdollisesti puhuttaisiin enemmän ja sitä pohdittaisiin.

“miksei jotain julisteita aiheeseen liittyen (seksuaalinen häirintä) tai jotain siis semmosta semmosta kerta sitte ku niit ois näkyvillä tuol noin nii sitte ehkä puhuttas aiheesta enemmän ja mietittäis niitä...”

6 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tuloksista tulee esille yhden opettajan näkemyksiä ja kokemuksia oppilaitoksen seksuaalisesta häirinnästä. Siitä nousee etenkin esille ammatillisessa oppilaitoksessa tapahtuvan seksuaalisen häirinnän olevan toistuvaa ja yleistä. Sitä kokevat

niin opiskelijat kuin opettajatkin. Opettajilla ei ole paljon keinoja ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää, mutta haastattelussa tuli esille erilaisia ideoita seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn parantamiseksi oppilaitoksissa.

6.1 Johtopäätökset

Tuloksista tulee hyvin esille, minkälaista seksuaalinen häirintä on opettajan mielestä ammatillisessa oppilaitoksessa. Tärkeää on kuitenkin tuloksia ja johtopäätöksiä lukiessa muistaa, että opettaja kuvaili omassa oppilaitoksessa tapahtuvaa seksuaalista häirintää, joten aineistosta nousseita asioita ei voi suoraan yleistää. Tuloksia voidaan kuitenkin verrata muihin tutkimustuloksiin, jotka mittaavat samankaltaisia asioita. Haastateltavalla opettajalla on monen vuoden työkokemus ja hänellä on kokemusta myös lukiossa työskentelystä, joten hän osasi vertailla ammatillisessa oppilaitoksessa ja lukiossa tapahtuvaa seksuaalista häirintää. Tulokset kuvailevat kuitenkin suurimmilta osin haastateltavan opettajan nykyisessä ammatillisessa oppilaitoksessa tapahtuvaa seksuaalista häirintää ja sen ennaltaehkäisyä.

Opettajan näkemyksistä ja kokemuksista seksuaalisesta häirinnästä oppilaitoksessa tuli etenkin esille sen yleisyys ja se, että siitä kärsivät sekä opiskelijat että opettajat. Yllättävää oli, että haastateltava opettaja kertoi häirinnän tapahtuvan enemmän opettajalta opiskelijalle kuin opiskelijalta toiselle opiskelijalle. Tärkeää on myös tuloksista esille tuleva puheen sisältämä seksuaalinen häirintä, joka voi olla tahatonta ja tavaksi muodostunut puhetyyli, milloin seksuaaliseen häirintään syylistyvä ei edes itse välttämättä ymmärrä puheensa sisältämää seksuaalista häirintää ja sen vahingoittavuutta. Tällaisessa tapauksessa esille tulee puuttumisen tärkeys, koska tahattomasti seksuaalista häirintää aiheuttava henkilö ei välttämättä itse ymmärrä lopettaa toista vahingoittavaa puhetyyliään.

Tuloksissa korostuu miespuolisen opettajan aiheuttama häirintä etenkin naispuolisia opiskelijoita ja opettajia kohtaan. Vaikka tähän liittyen haastateltava mainitsi paljon sukupuolisen häirinnän muotoja, tuli myös esille aiemmin mainittu puheen sisältämä seksuaalinen häirintä, joka on opettajan mielestä oppilaitoksessa tapahtuvan seksuaalisen häirinnän yleisin ilmenemismuoto. Tämän lisäksi esille tuli fyysinen seksuaalinen häirintä, josta haastateltavalla itsellään oli oma kokemus. Haastateltavan kokemuksiin vaikuttavat siis se, mitä hän on kuullut opiskelijoilta ja mitä hän itse on kokenut. Verrattaessa näitä esille tulleita asioita esimerkiksi aiemmin mainittuun opettajauhrikyselyyn, nousee

tuloksista samankaltaisia asioita. Opettajien uhrikyselyssä tulee esille, että eniten opettajat olivat kokeneet sanallista seksuaalista häirintää, kuten ulkonäkökommentointia ja myös jonkin verran fyysistä seksuaalista häirintää, kuten koskettelua (Kivivuori - Salmi 2009: 2-3). Opetusalan työbarometrissä tuli esille se, että ammatillisen oppilaitoksen opettajat olivat kokeneet epäasiallista kohtelua tai kiusaamista enemmän työtovereiltaan, kuin opiskelijoilta (Ilves – Länsikallio 2016: 2, 19-21).

Oppilaitoksen seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn kannalta tärkeä tulos on se, että opettajilla ei paljon ole keinoja sen toteuttamiseen. Haastattelussa tuli esille käytettynä ennaltaehkäisyn keinona ainoastaan tasa-arvosuunnitelma, jota haastateltava ei pitänyt erityisen näkyvänä keinona. Tasa-arvosuunnitelma tuli esille uudelleen, kun haastateltava pohti seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn parantamista oppilaitoksessa. Tästä voi päätellä, että tasa-arvosuunnitelma ei ole turha ennaltaehkäisyn keino, mutta sitä pitäisi kehittää näkyvämmäksi ja konkreettisemmaksi ennaltaehkäisyn avuksi.

Vaikka aineistossa ei nouse kuin tasa-arvosuunnitelma seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn käytettynä keinona, tulee sieltä esille monia ideoita oppilaitoksen seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn parantamiseksi. Opettajilla voi olla ajatuksia, kuinka seksuaalista häirintään voitaisiin ennaltaehkäistä, mutta jostain syystä konkreettisia keinoja ei ole. Haastattelussa tuli esille, että kiire ja muut ongelmat, joita voidaan pitää suurempina, vievät aikaa ja resursseja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyltä oppilaitoksessa. Esille tulee sellaisia asioita kuten seksuaalisen häirinnän tuominen näkyvämmäksi, erillinen koulutus ja opettajien välisen aiheesta keskustelun tärkeys seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn edistämisen kannalta.

Metropolian ammatillisen koulutuksen opettajille suunnatun täydennyskoulutuksen, ”Meidän koulussa voidaan hyvin”, kannalta tärkeää tietoa on etenkin se, että aineistosta tulee esille tarve oppilaitoksesta ulkopuolisen tahon pitämälle koulutukselle seksuaalisen häirinnän ehkäisystä. Koulutuksen sisällön kannalta tärkeiksi asioiksi nousevat aiheiden käsittely pienryhmissä ja niissä case-tyylisten tehtävien apuna käyttäminen. Koulutus antaisi opettajille toivottua aikaa keskustella aiheesta yhdessä. Koulutuksen jälkeinen jälkikoontikeskustelun hyödyllisyys on yksi asia, jonka haastateltava otti esille. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että koulutuksen tärkeys ei ole vain tiedon jakaminen, vaan myös sen antama aika käsitellä aihetta ja keskustella siitä yhdessä. Toiminnalliset harjoitukset auttaisivat ja aktivoisivat koulutukseen osallistujia ajattelemaan omia näkemyksiään seksuaalisesta häirinnästä omassa oppilaitoksessaan sekä keinoja sen ennaltaehkäisyyn.

Tuloksista tulee esille myös opiskelijoiden tärkeä rooli seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä. Opiskelijoiden osallistaminen aiheen käsittelyyn toisi muun muassa ongelmaa näkyvämmäksi. Heidän tuomansa näkemys ja ideat voisivat antaa uusia konkreettisia keinoja kohdata sekä ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää. Tähän liittyen haastattelussa tuli esille, että myös opiskelijoille voisi olla aiheesta koulutus opettajille suunnatun koulutuksen lisäksi.

Seksuaalinen häirintä voi käsitteenä olla vaikea ymmärtää ja se voi helposti mennä sekaisin esimerkiksi sukupuolisen häirinnän kanssa. Näitä kahta käsitettä ei välttämättä voi selkeästi erotella toisistaan, koska seksuaalisen häirinnän voidaan ajatella olevan yksi sukupuolisen häirinnän ilmenemismuoto, kuten Aaltonen väitöskirjassaan asian esittää (Aaltonen 2009:33). Haastattelussa tuli esille monia enemmän sukupuoliseen häirintään liittyviä kokemuksia tai näkemyksiä, mikä voi kertoa siitä, että seksuaalinen häirintä käsitteenä ei ole välttämättä selkeä. Seksuaalisen häirinnän käsitteen parempi ymmärtäminen voisi edistää siihen puuttumista samalla tavalla kuin Hamarus otti esille kirjassaan kiusaamisen käsitteen ymmärtämisen tärkeyden siihen puuttumisen kannalta (Hamarus 2008: 12). Pyrimme rajaamaan opinnäytetyön aiheen selkeästi lain määritelmän mukaan häirintään, joka kohdistuu henkilön seksuaalisiin ominaisuuksiin sukupuolen ominaisuuksista riippumatta, minkä takia jouduimme jättämään käsittelemättä joitakin aineistossa ilmenneitä asioita. Sukupuolinen häirintä tuli aineistossa niin paljon esille, että se voisi olla hyvä jatkotutkimuksen aihe.

6.2 Tulosten hyödynnettävyys

Opinnäytetyömme aiheen taustalla on alusta asti ollut työelämälähtöisyys, sillä työmme tarkoituksena on tuottaa tietoa Metropolia Ammattikorkeakoulun ”Meidän koulussa voidaan hyvin” -täydennyskoulutukseen, joka on suunnattu ammatillisen oppilaitoksen opettajille. Vaikka tuloksissa tulee esille vain yhden opettajan näkemys oppilaitoksessa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä, antaa tämäkin käsitys seksuaalisesta häirinnästä oppilaitoksessa. Tuloksia voidaan myös verrata muiden aiheeseen liittyvien tutkimusten tuloksiin. Työmme tuloksia voidaan hyödyntää mahdollisesti ”Meidän koulussa voidaan hyvin” -täydennyskoulutuksessa. Opinnäytetyömme voi myös auttaa opettajia miettimään nouseeko heillä mieleen samanlaisia ajatuksia ja kokemuksia kuin työmme tuloksista. Näin saamme mahdollisesti lisää keskustelua aiheesta, mikä taas lisää seksuaalisen häirinnän näkyvyyttä.

6.3 Luotettavuus

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa mahdollisimman todenmukaista tietoa seksuaalisesta häirinnästä ja sen ennaltaehkäisystä täydennyskoulutusta varten. Teemahaastattelussa meidän tuli ottaa huomioon, ettemme ohjailisi liikaa haastateltavan vastauksia, jotta saisimme mahdollisimman kattavan ja totuudellisen aineiston. Hyödynsimme haastattelussa suunnittelemaamme haastattelurunkoa, mutta etenimme haastateltavan mukaisesti emmekä ohjanneet häntä tiettyyn suuntaan.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa otetaan selville, kuinka totuudellista tutkimuksessa aikaan saatu tieto on. Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu on olennaista tutkimustoiminnan, tieteellisen tiedon sekä sen soveltamisen kannalta. Opinnäytetyömme tutkimusaineisto koostuu vain yhden haastateltavan vastauksista, joten pohdimme, ovatko tulokset tarpeeksi luotettavia. Luotettavuuden arvioimisen tueksi käytimme laadullisen tutkimuksen yleisiä luotettavuuskriteerejä, vahvistettavuutta, uskottavuutta, refleksiivisyyttä ja siirrettävyyttä. (Juvakka – Kylmä 2007: 127.)

Vahvistettavuus koskee koko tutkimusprosessia. Vahvistettavuudelta edellytetään tutkimusprosessin kirjaamista siten, että toisen tutkijan on mahdollista seurata prosessin kulun pääkohtia. Tutkimuksen tekijä voi kuvata esimerkiksi aineistoa apuna käyttäen, kuinka hän on päätenyt tuloksiin ja johtopäätöksiin. Pyrimme kuvaamaan opinnäytetyösämme tarkasti prosessin jokaisen vaiheen, jotta selviää, miten ja miksi olemme päätyneet saamiimme tuloksiin. Kuvasimme esimerkiksi aineiston avulla, kuinka olemme päätyneet tuloksiin. Vahvistettavuutta pidetään osittain ongelmallisena kriteerinä, sillä laadullista tutkimusta tehtäessä on mahdollista, että toinen tutkija ei päädy samaan tulkitaan, kuin toinen tutkija, vaikka aineisto olisikin molemmilla sama. Tutkimuksen kohteesta saadut, erilaiset tulkinnat eivät kuitenkaan välttämättä tarkoita, että luotettavuudessa olisi puutteita, sillä tutkimuskohteesta saatavat, erilaiset tulkinnat kasvattavat ymmärrystä ilmiöstä, joka on tutkimuksen kohteena. (Juvakka – Kylmä 2007:129.)

Uskottavuudella taas tarkoitetaan tutkimuksen ja siitä saatujen tulosten uskottavuutta ja sen havainnollistamista tutkimuksessa. Tutkimuksen tekijän tulisi varmistaa tutkimustulosten vastaavuus tutkimukseen osallistuneiden käsityksiin koskien tutkimuskohdetta. Tutkimuksen uskottavuuden vahvistamiseen on erilaisia keinoja. Yhtenä keinona pidetään tutkimuksen tuloksista keskustelemista eri vaiheissa yhdessä henkilöiden kanssa,

jotka ovat osallistuneet tutkimukseen. Tätä menetelmää käytettäessä tutkimukseen osallistuneille palautetaan tutkimuksen tulokset ja he arvioivat ovatko tulokset paikkansapitäviä. Toisena vaihtoehtona on keskustella muiden ihmisten kanssa, jotka tutkivat samaa aihetta, tutkimusprosessista ja sen tuloksista. Emme tarkistaneet haastateltavalta hänen mielipidettään tutkimustuloksia koskien, mutta haastattelun jälkeen haastateltava toi itse ilmi, että haastattelu oli sujunut hänen mielestään hyvin ja hän oli saanut sanoa kaiken tarpeellisen. Meillä ei ollut myöskään mahdollisuutta keskustella samaa ilmiötä tutkivien henkilöiden kanssa. Uskottavuutta vahvistaa myös se, että tutkimuksen tekijä on riittävän kauan tekemisissä tutkittavan ilmiön kanssa. Laadullista tutkimusta tehtäessä ollaan erityisesti kiinnostuneita tutkimukseen osallistuvan henkilön näkökulmasta, ja kyseisen näkökulman ymmärtäminen vie aikaa. (Juvakka – Kylmä 2007:128.) Koemme, että olemme perehtyneet opinnäytetyömme aiheeseen ja olleet ilmiön parissa riittävän kauan, jo monen kuukauden ajan. Perehdyimme keräämäämme aineistoon myös huolellisesti, ja kävimme sitä läpi monia kertoja, ja yritimme ymmärtää haastateltavan näkökulmaa.

Refleksiivisyys taas vaatii, että tutkimuksen tekijä on tutkimuksen tekijänä tietoinen omista lähtökohdistaan, ja tutkimuksen tekijän tulee arvioida vaikuttavuuttaan aineistoon sekä tutkimusprosessiin (Juvakka – Kylmä 2007:129). Opinnäytetyön työstämisen alkuvaiheessa meillä ei ollut kovinkaan paljoa tietoa seksuaalisesta häirinnästä tai sen ennaltaehkäisystä. Emme olleet myöskään tehneet koskaan aiemmin tutkimusta. Tiedostimme nämä tekijät ja perehdyimme alkuun opinnäytetyön aihetta koskevaan kirjallisuuteen todella laajasti. Kävimme myös työpajoissa, jotka käsittelivät laadullisen tutkimuksen tekoa ja tulosten analysointia, jotta osaisimme käsitellä aineistoa mahdollisimman oikeaoppisesti. Tiedostamme, että kokemattomuus tutkimuksen tekemisestä saattoi vaikuttaa esimerkiksi tulosten analysointiin ja siitä saatuihin tuloksiin.

Siirrettävyydellä taas tarkoitetaan tutkimuksesta saatujen tulosten siirrettävyyttä toisiin vastaavanlaisiin tilanteisiin. Jotta tutkimusta lukeva henkilö kykenee arvioimaan siirrettävyyttä tuloksia koskien, tulee tutkimuksen tekijän jakaa esimerkiksi tarpeeksi kuvailevaa tietoa ympäristöstä sekä tutkimuksen osallistujia koskien. (Juvakka – Kylmä 2007:129.) Tuomme opinnäytetyössä esille, minkälaisesta ympäristöstä aineisto on kerätty ja mikä haastateltava on ammatiltaan. Anonymiteetin säilyttämisen vuoksi emme kuitenkaan voineet tuoda haastateltavasta tai ympäristöstä paljoa tietoa esille. Vähäisen tiedon kertominen haastateltavaa ja ympäristöstä koskien voi vaikuttaa siirrettävyyteen ja näin ollen myös luotettavuuteen, sillä tutkimuksen lukija ei voi olla välttämättä varma, pystyykö tuloksia siirtämään toiseen tilanteeseen.

Käydessämme läpi keräämäämme aineistoa huomasimme, että haastateltava sekoitti vastauksissaan useasti seksuaalisen ja sukupuolisen häirinnän keskenään. Tällä saat-
taa olla myös vaikutusta tulosten luotettavuuteen. Pyrimme kuitenkin nostamaan aineis-
tosta tutkimuskysymyksiin vastaavat asiat, ja huolimatta käsitteiden ajoittaisesta sekoit-
umisesta saimme hyvin vastauksia seksuaalista häirintää ja sen ennaltaehkäisyä kos-
keviin asioihin. Toisaalta mikäli haastateltava olisi hallinnut oikeat käsitteet, olisi aineis-
tokin saattanut sisältää enemmän tutkimuskysymyksiin vastaavia asioita. Jouduimme
jättämään joitakin asioita kokonaan analysoimatta, sillä ne koskivat selkeästi sukupu-
olistä häirintää. Pohdimme, olisiko haastateltavalle pitänyt selvittää seksuaalisen häirin-
nän käsitettä, mutta tämä olisi taas saattanut olla liiallista haastateltavan ohjaamista ja
näin ollen myös vastoin teemahaastattelun ohjeistusta.

Pohdimme myös menetelmän vaihtumisen vaikutusta luotettavuuteen. Alun perin meillä
oli tarkoituksena haastatella monia eri opettajia, jotka olisivat osallistuneet Metropolia
ammattikorkeakoulun järjestämään ”Meidän koulussa voidaan hyvin” -täydennyskoulu-
tukseen. Koulutuksen peruuntuessa myös mahdollisuus haastatteluun peruuntui, ja tästä
johtuen pystyimme lopulta haastattelemaan vain yhtä opettajaa. Jos olisimme pystyneet
alkuperäisten suunnitelmien mukaan haastattelemaan useampaa opettajaa, olisi aineis-
toa saatu enemmän ja tutkimustulokset olisivat koostuneet monen eri opettajan mielipi-
teestä, jolloin tulokset olisivat mahdollisesti olleet luotettavampia.

6.4 Eettisyys

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme pyrkineet huomioimaan eettisen näkökulman jat-
kuvasti, sillä opinnäytetyötä ja tutkimuksia tehdessä eettisten seikkojen huomioiminen
on tärkeää. Eettisissä kysymyksissä epäonnistuminen saattaa viedä perustan tutkimuk-
selta. Tutkimusetiikka pitää sisällään monia valinta- ja päätöksentekotilanteita, joita tut-
kimuksen tekijän tulee tutkimuksen prosessin eri vaiheissa selvittää. Tutkimuksella voi
olla kauaskantoisia vaikutuksia tai se saattaa koskea monia ihmisiä, joten tutkimuksen
tekijällä on suuri vastuu. Tutkimuksen alkupuolen vaiheissa olisikin hyvä miettiä tutki-
muksesta seuraavia vaikutuksia. Laadullista tutkimusta tehtäessä haasteeksi voi muo-
dostua esimerkiksi vaikutukset tutkimukseen osallistuvien ihmisten elämään. (Juvakka –
Kylmä 2007:137,143-144.)

Tutkimusta tehtäessä keskeisiä eettisiä päätöksiä ovat myös jo itse tutkimuksen aiheen valitseminen sekä tutkimuskysymysten koostaminen. Saimme opinnäytetyömme aiheen valmiina, ja työn alusta asti oli selvää, että opinnäytetyömme tavoitteena on tuottaa tietoa Metropolia Ammattikorkeakoulun ”Meidän koulussa voidaan hyvin” -täydennyskoulutukseen. Seksuaalinen häirintä aiheena on myös hyvin ajankohtainen ja oppilaitoksissa tapahtuvaa seksuaalista häirintää koskevaa tutkittua tietoa on melko niukasti. Opinnäytetyömme aihe on tältä osin eettisesti perusteltu, sillä tutkimusaihetta koskevaan eettisen oikeutuksen miettimiseen sisältyy tutkimuksella aikaan saatavan tiedon tärkeyden arviointi sekä yhteiskunnan että oman tieteenalan kannalta. Pyrimme myös koostamaan tutkimuskysymykset, joiden avulla saisimme aiheen kannalta merkittäviä tuloksia. (Juvakka – Kylmä 2007:137, 143-144).

Suunnitellessamme haastattelurunkoa arvioimme tarkasti haastattelussa esittämiemme kysymysten tarpeellisuuden suhteessa tutkimuskysymyksiin ja koko opinnäytetyöhön. Meidän tuli myös ottaa huomioon, että tutkimus ei kääntyisi haastateltavaa vastaan. Pidimme haastattelun ajan mielessä, että haastateltavalla tulee olla mahdollisuus esittää kysymyksiä koskien tutkimusta, kieltäytyä vastaamasta ja lopettaa tutkimus kesken. Haastateltavalla oli jo ennen haastattelutilannetta tietoa opinnäytetyömme aiheesta, ja selvensimme sitä hänelle lisää haastattelun alussa. Pyrimme myös koko haastattelutilanteen ajan siihen, että haastattelutilanne olisi mahdollisimman rauhallinen ja avoin, ja etenimme haastateltavan ehdoilla. Mielestämme tämä toteutui hyvin, ja myös haastateltava vaikutti olevan samaa mieltä. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2009: 177.)

Pohdimme opinnäytetyötä tehdessämme myös aiheen sensitiivisyyttä. Sensitiiviseksi tutkimukseksi on määritelty esimerkiksi sellaista tutkimusta, joka saattaa tuottaa eri tasoista uhkaa joko tutkimuksen tekijälle tai henkilöille jotka osallistuvat tutkimukseen. Tutkimukseen liittyvä sensitiivisyys voi johtua myös tutkimuksen kohteena olevan tapauksen arkaluontoisuudesta (esimerkiksi ihmisen yksityisyys, seksuaalisuus, emotionaalisesti herkkä aihe, stigmatisoidut tai salassa pidettävät ilmiöt) tai niiden henkilöiden haavoittuvuudesta, jotka osallistuvat tutkimukseen. (Juvakka – Kylmä 2007:144-145.) Seksuaalinen häirintä ja sen ennaltaehkäisy ovat aiheena melko vaikea ja sensitiivinen, ja tämä tuli esille esimerkiksi siinä vaiheessa, kun analysoimme aineistoa. Aineistoa analysoidessamme pyrimme olemaan todella tarkkoja, ettemme vahingossa leimaisi esimerkiksi tietyn ryhmän edustajia seksuaalisiksi häiritsijöiksi väärän tulkinnan vuoksi ja yritimme tuoda mahdollisimman hyvin esille juuri ne ajatukset ja kokemukset, jotka haastateltava meille esitti.

Huolehdimme tarkasti myös haastateltavamme anonymiteetistä. Tutkimustietoa ei tule antaa kenellekään tutkimuksen ulkopuoliselle henkilölle ja aineisto on pidettävä salassa. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2009: 176.) Kerroimme haastateltavalle heti haastattelun alussa, että emme tule paljastamaan hänen henkilöllisyyttään tai muita häneen liittyviä asioita, ammattinimikettä lukuun ottamatta, opinnäytetyössämme tai missään muuallakaan. Pidimme huolen opinnäytetyötämme tehdessä, että opettajan henkilöllisyyttä tai oppilaitosta, jossa hän työskentelee ei pystyisi antamiemme tietojen perusteella päättelemään. Nauhoitimme haastattelun kahdelle nauhurille, jonka avulla turvasimme sen, että haastattelu ei päätyisi ulkopuolisten saataville. Kun olimme litteroineet haastattelun, poistimme äänitteet nauhureista. Huolehdimme haastateltavan anonymiteetistä myös sitten, että emme kirjoittaneet litteroimamme haastattelun sisältävän tiedoston yhteyteen mitään tietoja haastateltavasta siltä varalta, että tiedosto joutuisi ulkopuolisten käsiin.

Lähteet

Aaltonen, Sanna 2009. Tytöt, pojat ja sukupuoli häirintä. Helsinki: Gaudemus Helsinki University Press.

Ei meidän koulussa, Ohjeistus opettajalle. Tasa-arvovaltuutettu. Verkkodokumentti. <<http://www.eimeidankoulussa.fi/opettajalle/files/Opettajanohjeistus2.2.pdf>>. Luettu 30.10.2017.

Ei meidän koulussa. Tasa-arvovaltuutettu. Verkkodokumentti. <<http://www.eimeidankoulussa.fi/>>. Luettu 30.10.2017.

Fineran, Susan – Gruber, James 2016. Sexual Harassment, Bullying, and School Outcomes for High School Girls and Boys. Violence Against Women 22 (1). 112-133.

Hamarus, Päivi 2008. Koulukiusaaminen huomaa, puutu, ehkäise. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Ikävalko, Elina – Palmu, Tarja – Suortamo, Markku - Tainio, Liisa - Tani Sirpa 2010. Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ikävalko, Elina 2014. Tasa-arvosuunnitelmien seuranta 2013: Lukioden, ammatillisten oppilaitosten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten tasa-arvosuunnittelu. Opetushallitus. Verkkodokumentti. <http://www.oph.fi/download/158787_Tasa_arvosuunnitelmien_seuranta_2013.pdf>. Luettu 23.10.2017.

Ilves, Vesa – Länsikallio, Riina 2016. Opetusalan työolobarometri. OAJ:n julkaisusarja 4:2016.

Juvakka, Taru – Kylmä, Jari 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kankkunen, Päivi – Vehviläinen-Julkunen, Katri 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kiianmaa, Nelli 2012. Tasa-arvobarometri 2012. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:23. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Kivivuori, Janne – Salmi, Venla 2009. Opettajiin kohdistuva häirintä ja väkivalta 2008. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Verkkodokumentti. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152592/10_09_opettajiin_kohdistuva.pdf?sequence=2>. Luettu 23.10.2017.

Kouluterveyskyselyn tulokset 2015. Muutokset pojilla ammatillinen oppilaitos 2008/2009.2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. <http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2008_2015_aol_pojat.pdf> Luettu 31.8.2017.

Kouluterveyskyselyn tulokset 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Muutokset tytöillä ammatillinen oppilaitos. Verkkodokumentti. <http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2008_2015_aol_tytot.pdf> Luettu 31.8.2017.

Kouluterveyskyselyn tulokset 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Muutokset yhteensä ammatillinen oppilaitos. Verkkodokumentti. <http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2008_2015_aol.pdf> Luettu 31.8.2017.

Laki ammatillisista oppilaitoksista 487/1987. Annettu Helsingissä 10.4.1987.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986. Annettu Naantalissa 8.8.1986. Muutossäädös 30.12.2014/1329.

Meyer, Elizabeth J. 2009. Gender Bullying, and Harassment; Strategies to End Sexism and Homophobia in Schools. New York: Teachers Collages Press Columbia university.

Näsi, Matti 2016. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 18/2016. Verkkodokumentti. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/169509/Katsauksia_18_N%C3%A4si_2016.pdf?sequence=1>. Luettu 1.11.2017.

Opettajan ammattietiikka ja eettiset periaatteet. Opetusalan Ammattijärjestö. Verkko-dokumentti. <<http://www.oaj.fi/cs/Satellite?c=Page&pagename=OAJWrapper&childpagename=OAJ/Page/sisalto&cid=1398855048744&showOne=true&contentID=1408904211157>>. Luettu 8.11.2017.

Laine, Anne – Salervo, Pirjo – Sivén, Tuula – Välimäki, Päivi 2012. Opi ammattiin. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Paaso, Aili 2010. Osaava ammatillinen opettaja. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Sarajärvi, Anneli – Tuomi, Jouni 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Seksuaalikasvatus 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. Päivitetty 6.7.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/seksuaalikasvatus>. Luettu 30.10.2017.

Tapaustutkimus. Virtuaaliyliopisto. Taideteollinen korkeakoulu. Verkkodokumentti. <http://www.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/html_files/14111_totea.html>. Luettu 12.11.2017

Toinen aste. Opetusalan Ammattijärjestö. Verkkodokumentti. <<https://www.oaj.fi/cs/oaj/Toinen%20aste1#llaste>>. Luettu 6.11.2017

Vilkkä, Hanna 2011. Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Tutkimuslupa

Tutkimuslupahakemus

Hyönnän tutkimuslupa KMe
opinnäytetyölle!

Hyvä osaamisaluepäälikkö Päivi Haarala

Helsingissä 31.8.2017

Päivi Haarala / Päivi Haarala

Olemme terveydenhoitotyön opiskelijoita ja työostämme tällä hetkellä opinnäytetyötämme, jota varten tarvitsimme tutkimuslupan. Opinnäytetyömme nimi on "Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy oppilaitoksissa opettajan näkökulmasta". Työmme tarkoituksena on selvittää opettajien kokemuksia ja näkemyksiä opiskelijoiden välillä tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä sekä opettajien keinoja ennaltaehkäistä sitä. Työmme tavoitteena on tuottaa tietoa Metropolia Ammattikorkeakoulun järjestämään seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn täydennyskoulutukseen.

Tutkimusmateriaalin keräämme kyselylomakkeella. Materiaali kerätään ammatillisten oppilaitosten opettajilta, jotka ovat ilmoittautuneet edellä mainittuun Metropolian täydennyskoulutukseen, joka on peruuntunut. Opettajille lähetetään saatekirje, josta löytyy url -linkki kyselyyn. Kysely on auki kymmenen päivää. Kyselylomakkeiden vastauksia käsitellessämme meidän tulee varmistaa, etteivät ne joudu tutkimusprosessin aikana tai sen jälkeen väärin käsiin. Luottamuksellisuutta tutkimusvastauksia koskien lisää se, että kyselylomakkeeseen vastataan anonyymisti.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- i. Mitä kokemuksia opettajilla on opiskelijoiden välisestä seksuaalisesta häirinnästä?
- ii. Minkälaisia keinoja opettajilla on ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää?
- iii. Kaipaavatko opettajat lisää keinoja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn?

Aloitimme opinnäytetyömme työostamisen viime keväänä, ja olemme nyt toteutusvaiheessa. Meillä on aikaa työostaa työtämme 23.10.2017 asti. Opinnäytetyötämme ohjaa Lehtori Asta Lassila Metropolia Ammattikorkeakoulusta, asta.lassila@metropolia.fi.

Saatekirje

Saatekirje

Hei ammatillisen koulutuksen opettaja!

Olemme terveydenhoitotyön opiskelijoita Metropolia Ammattikorkeakoulusta. Olemme teke-
mässä opinnäytetyötä, jonka aiheena on seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy oppilaitoksissa.
Aihetta selvitämme opettajan näkökulmasta. Tarkoituksemme on kyselyn avulla saada tietoa
ammatillisen koulutuksen opettajien kokemuksista opiskelijoiden välillä tapahtuvasta seksuaali-
sesta häirinnästä sekä sen ennaltaehkäisystä. Tavoitteenamme on tuottaa tietoa Metropolia
Ammattikorkeakoulun järjestämään ”Meidän koulussa voidaan hyvin” -täydennyskoulutuksen
kehittämiseen. Koulutuksessa käsitellään seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyä oppilaitok-
sissa ja se on suunnattu ammatillisen koulutuksen opettajille.

THL:n vuoden 2015 kouluterveyskyselyn tuloksien mukaan ammatillisten oppilaitosten ensim-
mäisen ja toisen vuoden opiskelijoista 22% oli kokenut seksuaalista häirintää puhelimesta tai
netissä ja 13% oli kokenut seksuaalista häirintää julkisessa tilassa (THL:n kouluterveyskyselyn
tulokset 2015). Metropolia Ammattikorkeakoulu haluaa kehittää koulutusta vastaamaan opet-
tajien toiveita ja arjen haasteita, minkä vuoksi vastauksenne ovat tärkeitä.

Kyselyn vastauksia hyödynnetään opinnäytetyössämme. Vastauksia käsittelemme luottamuk-
sellisesti, eikä kyselyssä paljastu vastaajan henkilöllisyys. Kyselyyn pääsette tästä linkistä: (linkki
kyselyyn) Kysely on avoinna 8.9.2017 asti.

Opinnäytetyötämme ohjaa lehtori Asta Lassila, asta.lassila@metropolia.fi

Ystävällisin terveisin,

Wilma Lohikari (wilma.lohikari@metropolia.fi)

Jenna Valkokallio (jenna.valkokallio@metropolia.fi)

Kyselylomake

Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy oppilaitoksissa opettajan näkökulmasta

Tarkoituksemme on kyselyn avulla saada tietoa ammatillisen koulutuksen opettajien kokemuksista opiskelijoiden välillä tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä sekä sen ennaltaehkäisystä. Kyselyn vastauksia hyödynnetään opinnaytetyössämme "Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy oppilaitoksissa opettajan näkökulmasta" vastauksia käsittelemme luottamuksellisesti, eikä kyselyssä paljastu vastaajan henkilöllisyys.

Seksuaalinen häirintä

* 1. Mitä seksuaalinen häirintä mielestänne tarkoittaa?

Seksuaalinen häirintä oppilaitoksissa

* 2. Oletteko havainnut seksuaalista häirintää opiskelijoiden välillä oppilaitoksessanne? ☐ En ole havainnut ☐ Olen havainnut

Minkälaista seksuaalista häirintää olette havainnut tapahtuvan opiskelijoiden välillä?

* 3. Kuinka vakava ongelma mielestänne opiskelijoiden keskuudessa tapahtuva seksuaalinen häirintä oppilaitoksessanne on? ☐ Ei lainkaan vakava ☐ Jonkin verran vakava ☐ Hyvin vakava

* 4. Koetko tarvitsevasi tukea seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä? ☐ En koe tarvitseväni ☐ Koen tarvitseväni

Onko teillä jotakin muuta lisättävää seksuaalisesta häirinnästä oppilaitoksessanne?

Keinot seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä

* 5. Onko teillä opettajana keinoja ennaltaehkäistä opiskelijoiden välistä seksuaalista häirintää ja jos on, niin minkälaisia?

* 6. Oletteko saaneet työpaikaltanne keinoja ennaltaehkäistä opiskelijoiden välistä seksuaalista häirintää? ☐ En ole ☐ Olen

Minkälaisia keinoja olette saanut työpaikaltanne ja oletteko kokeneet ne hyödyllisiksi?

Täydennyskoulutus seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisystä

* 7. Mikä sai teidät hakeutumaan Metropolian seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn täydennyskoulutukseen?

* 8. Mitä asioita toivoisitte koulutuksessa käsiteltävän?

* 9. Minkälaisia keinoja toivoisitte koulutuksen tarjoavan seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn?

Taustatietoja

* 10. Mitä koulutusala opetatte ammatillisessa oppilaitoksessa?

* 11. Kuinka monta vuotta olette opettaneet nykyisessä työpaikassanne?

Tietojen lähetyk

Tallenna Esitäyttö URL

Kiitos vastauksista!

Sisällönanalyysitaulukko

Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
Tahaton seksuaalinen häirintä	Seksuaalisen häirinnän ilmenemismuoto	Seksuaalinen häirintä oppilaitoksessa
Puheen sisältämä seksuaalinen häirintä		
Seksuaalinen häirintä tapana		
Sopimattomat ehdotukset		
Fyysinen seksuaalinen häirintä		
Seksuaalisesti häiritsevät vitit		
Opettaja	Seksuaalisen häirinnän kohde	
Nuoret (opiskelijat)		
Naispuoliset opiskelijat		
Miespuolinen opettaja	Seksuaalinen häiritsijä	
Opettaja		
Oppitunti	Seksuaalisen häirinnän ympäristö	
Kouluaika		
Työharjoittelu		
Lukio		
Seksuaalisen häirinnän toistuvuus	Seksuaalisen häirinnän yleisyys	
Seksuaalisen häirinnän määrä		
Opettavan henkilökunnan vaikuttaminen tasa-arvosuunnitelmaan	Tasa-arvosuunnitelma	Opettajien keinot seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä
Opiskelijoiden vaikuttaminen tasa-arvosuunnitelmaan		
Ulkopuolisen pitämä koulutus	Koulutus	Seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn parantaminen oppilaitoksessa
Koulutuksen järjestäminen oppilaitoksessa		
Asioiden käsittely case-tehtävien avulla		
Ihmisen oman tilan käsittely aiheena		
Sanallisen kiusaamisen käsittely aiheena		
Jälkikoontikeskustelu	Keskustelu	
Keskustelulle järjestetty aika		
Aiheiden käsittely opiskelijoiden kanssa	Opiskelijoiden osallistaminen	
Opiskelijoiden ideoima kampanja		

Tasa-arvosuunnitelaman näkyville tuominen oppilaskunnan kautta		
Tasa-arvosuunnitelman saaminen näkyvämmäksi	Seksuaalisen häirinnän tuominen näkyvämmäksi	
Seksuaalista häirintää käsittelevät julisteet		
Tasa-arvosuunnitelman avaaminen ja lukeminen		